

15 ΙΟΥΝΙΟΥ, 1865.

ΕΤΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΑΡΙΘΜΟΣ 11.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΜΕΝΙΚΗΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

—○○○—
ΑΡΘΡΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ἡ ἀρχὴ τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας ἀνέρχεται μέχρι τῶν Ἀποστολικῶν χρόνων, καὶ μάλιστα καθ' ἡν ἐποχὴν ὁ Κύριος ἡμῶν ἦν ἐπὶ τῆς γῆς. Κατὰ τινα δὲ παράδοσιν, ἣν ὁ Εὐσέβιος παρεδέχθη ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ (1), ὁ ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Ἀρακιδῶν Ἀρμένιος ἡγεμὼν Ἀβγαρος ἐπεμψε πρεσβίαν καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, προσκαλῶν αὐτὸν ἵνα μεταβῇ καὶ κατοικήσῃ εἰς Ἔδεσσαν, πρωτεύουσαν τότε τῆς Ἀρμενίας, καὶ δεόμενος ἵνα θεραπεύῃ τὰς ἀσθενείας αὐτοῦ. Κατὰ τὴν αὐτὴν παράδοσιν, ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπεμψε τὸ ἀπεικόνισμα αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀγαθὸν τοῦτον ἄνδρα, τὸν πρῶτον μεταξὺ τῶν Ἐθνικῶν, ὅστις προσήνεγκε σέβας εἰς τὴν οὐράνιον αὐτοῦ δύναμιν. Τὸ καθ' ἡμᾶς, δὲν θέλομεν νὰ συζητήσωμεν τὸ περὶ τῆς ἀξίας καὶ αὐθεντικότητος τῆς παραδόσεως ταύτης, λέγομεν δὲ μόνον, ὅτι δύναται τις νὰ ἐπιστηρίξῃ αὐτὴν ἐπὶ σεβαστῶν ἀρχῶν, καὶ κυρίως ἐπὶ τῆς πίστεως ἀπάσης τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας, παραδεχομένης τὸν ἡγεμόνα Ἀβγαρον μεταξὺ τῶν ἁγίων αὐτῆς. Ἐν ποσούτῳ ὁμολογητέον ὅτι ὁ πρῶτος σπόρος τοῦ Εὐαγγελίου, μετενεχθεὶς παρὰ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Κυρίου, ἁγίου Θαδδαίου, καὶ προστατευθεὶς ὑπὸ τοῦ πρώτου χριστιανοῦ βασιλέως Ἀβγαρου, δὲν ἐβρίσθη βλαβερὰς ῥίζας. Ὁ Εὐσέβιος ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀπόστολος ἅγιος Βαρθολομαῖος ἐδίδαξε τὸν Χριστιανισμὸν ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ, ἥτις συνεχῶς ἐκαλεῖτο Ἰνδία, καὶ ὅτι ἐκεῖ ὑπέστη τὸν διὰ τοῦ μαρτυρίου θάνατον.

Ὁ δ' Ἱερώνυμος λέγει ὅτι ἐν Ἀρμενίᾳ ἐκόνουν ἐπίσης τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ὁ Ἀπόστολος Ἰούδας, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου (1). Φυσικῶς δ' οἱ Χριστιανοὶ τῆς Ἀρμενίας παραδέχονται πάσας ταύτας τὰς μαρτυρίας καὶ ἐγκυχωῶνται μάλιστα ὅτι τὸ ἀληθινὸν φῶς προσνήχθη αὐτοῖς ὑπὸ τριῶν τοῦ Κυρίου Ἀποστόλων.

Ἀλλὰ γενικῶς καὶ ὀριστικῶς δὲν ἐστερεώθη ἐκεῖ ἡ Χριστιανικὴ πίστις, ἢ, κατὰ τὸν 4ον αἰῶνα, ὑπὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, τοῦ ἐπικαλουμένου Φωτοδότου ὁ σεβάσμιος οὗτος ἐπίσκοπος κατήγετο ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Ἀρακιδῶν, εὐτυχήσας νὰ ὁμολογήσῃ τὸν Χριστὸν ἐν τοῖς βασανιστηρίοις καὶ βίβηται ἐπὶ τέλους, διὰ διαταγῆς τοῦ βασιλέως Γηριδάτου, εἰς βαθειὰν τινα τάφρον, καταδικαζόμενος ὅπως ἀποθάνῃ τῆς πείνης. Ἀλλ' ὁ διώκτης, προσβληθεὶς ὑπὸ ἀσθενείας ὁμοίης τῇ τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ἴαθη διὰ τῶν δεήσεων τοῦ πρὸς Χριστὸν ὁμολογητοῦ καὶ ἐγένετο Χριστιανός, προστατεύσας τὸν Χριστιανισμὸν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτοῦ, οὕτως τὸ παράδειγμα ἠκολούθησε καὶ ὁ λαός. Ἀπὸ δὲ τοῦ 302, ἐν διαστήματι ἐτῶν τινῶν, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἠρίθμησε τέσσαρα ἑκατομμύρια πιστῶν, ὁ δὲ Φωτοδότης ἅγιος Γρηγόριος προῦχειρίσθη ἐπίσκοπος τῆς Ἀρμενίας ὑπὸ τοῦ ἐν Καππαδοκίᾳ τῆς Καισαρείας ἀρχιεπισκόπου Λεοντίου. Ὁ ζῆλος τοῦ σεβασμίου Ἐπισκόπου, ὑποστηριζομένου ὑπὸ πιστοῦ βασιλέως, ἐπεστήριξε τὴν Χριστιανικὴν πίστιν ἐν τῇ νῆξ ταύτῃ ἀμπέλω τοῦ Κυρίου, διὸ καὶ ναοὶ καὶ μοναὶ ᾠκοδομήθησαν, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐποχὴν μάλιστα ἀνάγουσι τὴν ἀνέγερσιν τῆς περιφήμου μονῆς τοῦ Ἐσταμιάδζιν, ἥτις καὶ σήμερον ἐστὶ ἐπὶ τῆς ἔδρας τῶν πατριαρχῶν τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες φέρουσι τὸν τίτλον τοῦ Καθολικοῦ. Ἡ ἐποχὴ τῆς προσελεύσεως τῆς Ἀρμενίας ἐστὶ μία τῶν ἐνδοξοτάτων τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλη-

(1) Εὐσέβ. Ἐκκλ. Ἱστορία. Β. βλ. Δ. Κεφ. 15.

(1) Β. βλ. Ε'. Κεφ. 10.

σίας. Ο τέταρτος αιώνας είναι ένδοξος, διὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ἀξίαν τῶν μεγάλων συγγραφέων. τῶν λαμπρυνάντων αὐτόν· τότε ἐξήσαν ὁ Ἀθανάσιος, ὁ Βασίλειος, ὁ Θεολόγος Γρηγόριος, ὁ Χρυσόστομος, Γρηγόριος ὁ Νύσσης, ὁ Ἰερώνυμος, ὁ Αὐγουστίνος.

Κατὰ τὸν αὐτὸν αἰῶνα ἐγένοντο αἱ σημαντικώτεροι Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ἐν αἷς πλείεστα δόγματα ἀποκακαλυμμένα ὠρίσθησαν καὶ καταχωρήθησαν ἐν τῷ ἱερῷ Συμβόλῳ τῆς Πίστεως. Αἱ δὲ ἰσχυρότεροι προσβολαί, ἅς ἡ Ἐκκλησία ὑπέστη ὡς ἐκ τῆς πλάνης τοῦ Ἀρείου καὶ Μακεδονίου, δὲν ἠδυνήθησαν μῆτε τὴν Ὀρθοδοξίαν αὐτῆς νὰ διαφθείρωσι, μῆτε τὸν ὄργανισμὸν αὐτῆς νὰ κλονίσωσι, μῆτε τὴν ἐνότητά αὐτῆς νὰ διασπάσωσι. Αἱ συνηνωμένοι προσπάθειαι τῶν ἀληθῶν ποιμένων, ὑποθαλπόμενοι ὑπὸ τῆς Θείας Χάριτος, ἀπέκρουσαν, διὰ μόνων τῶν πνευματικῶν ὄπλων, τοὺς ἐπαπειλούντας πλὴν Ἐκκλησίαν κινδύνους. Τότε δὲ ὁ κοινὸς σύνδεσμος συνέσφιγξεν ἐπὶ μάλλον τοὺς μεταξὺ πάντων τῶν εἰς τὸν Θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστὸν πιστευόντων δεσμούς. Μακαρία ἡ ἐποχὴ ἐκείνη, ἡ σχοῦσα τοιοῦτους φύλακας τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ!

Ὡς πᾶσαι, οὕτω καὶ ἡ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία μετέσχε τῆς πάλης καὶ τῶν νικῶν, δι' αἷ ἐστέφησαν. Βλέπομεν τοὺς ἐπισκόπους αὐτῆς πρερυσκομένους ἐν ταῖς Οἰκουμενικαῖς Σύνοδοις τῆς Νικαίας καὶ Κωνσταντινουπόλεως. Καὶ τὰ μὲν πρακτικὰ τῆς πρώτης συνυπεγράφησαν ὑπὸ τοῦ Ἀριστάκου, δικτόχου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Φωτοδότου, τὰ δὲ τῆς δευτέρας ὑπὸ τοῦ Ναρσή, τοῦ ἐπικαλούμενου Μεγάλου. Ἐν τῇ ἐν Ἐφέσῳ τρίτῃ Οἰκουμενικῇ Σύνοδῳ, οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἀρμενίας δὲν παρήσαν μὲν προσωπικῶς, ἀλλ' ὁ ἀρχιεπίσκοπος αὐτῆς Ἰσακὴ ἀπέστειλεν ὁμολογίαν τινὰ πίστεως, ἣτις ἀνεγνώσθη ἐν αὐτῇ καὶ ἐπεδοκιμάσθη.

Ἡ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία οὕτως καλῶς ἦν ὠρυσταμένη, καὶ οὕτως μόνιμος ἰδρυμένη κατὰ τὸν Ἐ. αἰῶνα ἡ πνευματικὴ διδασκαλία οὕτως καλῶς ἀνεπτυγμένη, ὥστε κατὰ τὸ ἔτος 437 οἱ ἐπίσκοποι τῆς χώρας ταύτης συνήλθον εἰς ἐπικλητικὴν σύνοδον, καὶ, μετὰ ἐμβριθῆ ἐρευνᾶν, κατεδίδαξαν τὰς βίβλους τοῦ Θεοδώρου, ἐπισκόπου Μοψουεστίας, καὶ Θεοδώρου Ταρσῦ. Αἱ δὲ ἀποφάσεις τῆς συνόδου ταύτης, συνοδευόμεναι μετ' ὁμολογίας πίστεως, ἀπεστάλησαν πρὸς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Πρόκλον, εὐρόντα τὴν πίστιν τῶν Ἀρμενίων Ἐπισκόπων ἐντελῶς ὀρθόδοξον καὶ ἀπαντήσαντα πρὸς αὐτοὺς δι' ἀδελφικῆς ἐπιστολῆς.

Τὸ σέβας τῶν Ἀρμενίων πρὸς τὰς πρώτας τρεῖς Οἰκουμενικὰς Σύνοδους ἦν ποσούτων μέγα, ὥστε ἐώρταζον ἐτησίως τὴν ἀνάμνησιν αὐτῶν διὰ θρησκευτικῶν τελετῶν ἢ ἑορτῆ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου ἐτελεῖτο τῇ 7 Σεπτεμβρίου, ἡ δὲ τῆς ἐ

Κωνσταντινουπόλει τῇ 16 Φεβρουαρίου, καὶ ἡ τῆς ἐν Ἐφέσῳ τῇ 10 Αὐγούστου. Ἀλλ' ὅπερ μάλλον ἐνδιαφέρει, τὸ σέβας τῶν Ἀρμενίων διὰ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους, ἀνεφαίνετο διὰ τῶν ἐθίμων τῆς Ἐκκλησίας αὐτῶν, λαβούσης ὡς κανόνας τοὺς ἐν αὐταῖς παραδεχθέντας, οὓς καὶ ἐτήρησε κατὰ μέγα ἰσχύος μέχρι τῆς σήμερον. Προσέτι, οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἀρμενίας ἐτήρουν συνεχεῖς σχέσεις μετὰ τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, μετὰ τῶν ἐν Καππαδοκίᾳ Καισαρείας, μετὰ τῶν ἦσαν συνηνωμένοι οὐ μόνον ἐνεκα τῆς πρὸς ἀλλήλους γεινιάσεως, ἀλλὰ καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς πνευματικῆς συγγενείας, ἣν ἔσχον μετ' αὐτῶν, ἀφοῦ ὁ Φωτοδότης ἅγιος Γρηγόριος προὐχειρίσθη ἐπίσκοπος ὑπὸ τοῦ Καισαρείας Λεοντίου. Ἀλλὰ μὴν, ἡ ἔδα τῆς Καισαρείας ἤμαξ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἔχουσα μεγίστην δόξαν, καὶ μεταξὺ τῶν κλειζομένων ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν τὸν ἅγιον Βασίλειον, ὑπεραγαπῶντα τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀρμενίας, καὶ οὐκ ὀλίγον συντελέσαντα πρὸς διάδοσιν τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Προσέτι δὲ ὑπῆρχεν εἰς ἕτερος δεσμός μεταξὺ τῆς Ἀρμενικῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, καὶ διὰ ταύτης μετ' ὅλης τῆς Οἰκουμενικῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁμομόρφον τῆς λειτουργίας. Ἡ δ' ὑπάρχουσα διαφορὰ ἦν ὅτι ἐκείνη μετεχειρίζετο ἐν τῇ λειτουργίᾳ τὴν χυδαῖκὴν γλῶσσαν.

Δυστυχῶς ὅμως, ἡ ἀδελφικὴ αὕτη ἐνότης τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας δὲν διήρκεσεν ἢ ἐπὶ δύο αἰῶνας, διασπασθεῖσα τῷ 491. Περί τὰς ἀρχὰς τοῦ Ε. αἰῶνος, ἡ Ἀρμενία ὑπέπεσεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐκ τῆς δυναστείας τῶν Σασανιδῶν βασιλέων τῆς Περσίας, ἔκτοτε δὲ πᾶσα σχέσις, πᾶσα κοινωνία μετὰ τῆς αυτοκρατορίας Κωνσταντινουπόλεως κατέστη ἀδύνατος· μετ' ὀλίγον ἐγένετο ἡ ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ ἀποκρούουσα τὴν πλάνην τοῦ Εὐτυχοῦς, καὶ ἣτις ἐθέσπισε τὸ δόγμα τῶν δύο ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ φύσεων.

Οἱ Ἀρμένιοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συμμετάσχωσι τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου ταύτης· προσέτι δὲ ἀπεπλανήθησαν διὰ μὴ ἀκριβῶν πληροφοριῶν πρὶν λάβωσι τὰ ἐπίσημα πρακτικὰ. Ὄθεν ἀπατηθέντες ἐκ τῶν πληροφορητῶν πούτων, συνήλθον ἐν Ἐθνηκῇ συνόδῳ ἐν Βαγαρσαβάδῃ, ἡ ἀντιταχῶσι κατὰ τῆς ἐν Χαλκηδόνι.

Αἱ κρίσεις τῆς Συνόδου ταύτης ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς εἰσι λεκλαθησμέναι, διότι ἀποδίδουσιν αὐτῇ τὴν πλάνην τοῦ Νεστορίου. Διὰ δὲ τὴν ἐν Ἐφέσῳ μόνον καὶ τὸ σέβας διὰ τὴν ἀξιάγαστον ταύτην Σύνοδον ἀπέκρουσαν τὴν ἐν Χαλκηδόνι. Ἀλλὰ καὶ ἡ τελευταία αὕτη οὐδῶλος δογματικῶς ἀντιφάσκει πρὸς τὴν ἐν Ἐφέσῳ. Τὸ μόνον δ' ἔγγραφον, δι' ὃ περὶ οἱ ἐπίσκοποι τῆς Ἀρμενικῆς συνόδου κατεδίκασον τὴν ἐν Χαλκηδόνι, ἐστὶν ἡ ὑπὸ τὴν ἐπω-

νυμῶν Ἐνωτικῶν ἀναγνωρίζομένη ἐπιστολὴ τοῦ αυτοκράτορος Ζήνωνος ἀλλὰ τὸ ἔγγραφον τοῦτό ἐστιν λίαν ἀνεπαρκές, ὡς ἐκτιθέμενον τὰ δόγματα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου διὰ τρόπον ἔλλειπτοῦς.

Ἡ κατηγορία, ἣν οἱ Ἀρμένιοι προσάπτουσι κατὰ τῆς τετάρτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡσανεὶ παρεδέχθη τὰ γραφόμενα Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστῆ, δὲν εἶναι ἐπίσης ἀκριβῆς, οὐδ' ἐγένετο ποτε ἢ ἀποδοχὴ αὕτη. Θεωροῦμεν ἀναξίους τοὺς αὐστηροὺς τούτους λόγους τῆς ἐν Βαγαρσαβάδῃ Ἀρμενικῆς Συνόδου: «Ἡμεῖς οἱ Ἀρμένιοι, ὁμολογοῦντες τὴν μόνην ἀληθῆ πίστιν, τὴν παραθεῖσαν ἡ μὴν ὑπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν τριῶν. Οἱ κομμενικῶν Συνόδων, ἀποκρούμεν τὸ βλάσφημον τοῦτο δόγμα (δηλαδὴ τὸ ἐπὶ τῶν ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ προσώπων), καὶ πᾶν ὅ,τι τοῦτο προσόμοιον» ἢ καταδικη αὕτη, λέγομεν, δὲν εἶναι ἀληθῆς.

Καὶ τοὶ ὑπαρχούσης κακῆς συνεννοήσεως, ἡ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν προσήλωσις τῆς Ἀρμενικῆς οὐδῶλος διεσπάσθη καθ' ὅλοκληρίαν μέγα μέρος τῶν Ἀρμενίων διετήρησαν μετ' αὐτῆς σχέσεις καὶ ἐσέβοντο πληρέστατα. Μετὰ ταῦτα δὲ, ἐν αὐτῷ τῷ κόλπῳ τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας διηγήθησαν διενέξεις, διαιρέσεις καὶ φαταίαι, φυσικαὶ συνέπειαι παντὸς ἀποχωρισμοῦ ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς ἐνότητος. Μετὰ ἕνα αἰῶνα, τὸ πεδίου τῆς διαφωνίας ἐπεξετάθη. Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ἀρμενίας, Ἀβραάμ, συνεκάλεσε (τῷ 596) σύνοδον κατὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου καὶ τῶν συναδέλφων αὐτοῦ τῆς Γεωργίας, ὅπως ἀποκρούσῃ τὴν ὑπὸ τιθεμένην παρ' αὐτοῖς Νεστορικὴν πλάνην, καὶ τὴν πρὸς τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον προσήλωσιν αὐτῶν. Ἐνταῦθα δ' ἡ διαίρεσις τῶν δογμάτων ἐνισχύθη ἐπὶ μάλλον δι' Ἐθνικοῦ μίσους, διότι ἡ Σύνοδος ἀπηγόρευσε εἰς τοὺς Ἀρμένιους πᾶσαν σχέσιν συγγενείας καὶ ἐμπορίου, μάλιστα μετὰ τῶν Γεωργιανῶν. Ὅποια δύσμοιρος ἀνεξίτητος!

Σταματήσωμεν δι' ὀλίγον ἐπὶ τῶν λυπηρῶν τούτων σελίδων τῆς ἱστορίας τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας. Ὅποια λοιπὸν ἐστὶν ἡ αἰτία καὶ ἀφορμὴ τοῦ ἀποχωρισμοῦ αὐτῆς ἀπὸ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας; Λέγουσι μὲν περὶ τῶν δυσκολιῶν τῶν κοινωνικῶν, ἀφοῦ ἡ Ἀρμενία ὑπετάγη ὑπὸ τὴν ξένην ἀρχήν. Ἀλλ' ὁ ἀπόστολος Παῦλος, φέρων τὰς ἀλύτους, δὲν λέγει πρὸς ἡμᾶς Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ οὐ δίδεται (Πρὸς Τιμόθ. Β', 2, θ'); Ὁ αὐτὸς ἀπόστολος δὲν διδάσκει ἡμᾶς ὅτι Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει (Πρὸς Κολοσ. 2', 6); καὶ ὅτι αὕτη ἐνισχύεται ἐν ταῖς δυστυχίαις καὶ ὅτι ἐστὶ πηγὴ παρηγορίας ἐν ταῖς δυστυχίαις;

Ὁμολογῶμεν ταπεινῶς ὅτι, ἐάν τὰ ἐκ τῆς καταπίεσεως καὶ τῶν κατακτήσεων προερχόμενα κωλύματα ἐξασθενώσιν ἢ τροποποιήσιν τὴν ἡμετέραν πίστιν, ἐξαχυνῶσι τοὺς πρὸς ἀλλήλους δεσμούς τῆς ἀγάπης, τότε ἡ πίστις ἡμῶν οὐτε ἀρ-

κούντως ζῆν ἢ οὐτε ἀρκούντως καταφανῆς εἶναι, καὶ ἡ ἀγάπη ἡμῶν οὐτε ἀρκούντως σταθερὰ, οὐτε ἀρκούντως θερμῆ.

Οἱ Χριστιανοὶ τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων, καὶ τοὶ ἀπομακρυσμένοι ἀλλήλων, διωκόμενοι, στερούμενοι μέσων συγκοινωνίας, διετήρησαν ἐν τούτῳ τὴν ἐν τοῖς δόγμασιν ἑνωσιν καὶ τὰς ἀδελφικώτερας σχέσεις. Ἡ Ῥωσικὴ Ἐκκλησία, ἐν τῷ διαστήματι πλέον τῶν δύο αἰώνων, ὑπέφερε τὸν βαρὺν ζυγὸν τῶν ξένων κατακτητῶν, παρλυσάντων τὰς δυνάμεις αὐτῆς καὶ κωλύσαντων τὴν ἐκυτῆς ἀνάπτυξιν. Ἀλλ' οἱ κατακτηταὶ οὗτοι οὐδενὸς ἠδυνήθησαν ν' ἀποσβέσωσι τὴν ἀγνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν πίστιν πρὸς τὴν ἑνωσιν καὶ προσήλωσιν πρὸς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐξ ἧς ἤρχοντο τὰ φῶτα, ἡ συνδρομὴ καὶ ἡ ταυτότης τῶν εὐχῶν.

Τὸ μάλλον συντέλεσαν πρὸς χωρισμὸν τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Γεωργιανῆς, εἶναι αἱ ἐθνικαὶ ἀντιποιήσεις καὶ αἱ ἐγχώριοι προλήψεις, αἵτινες συνέτειναν εἰς τὸν ἐγωϊσμὸν ἐναντίον τοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους προσηλώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. Δὲν εἴμεθα ἐκ τῶν φανταζομένων τὴν περιστολὴν τῶν ἐθνικοτήτων, τὴν κατάργησιν τῶν μεταξὺ φυλῶν καὶ βασιλείων ὀρίων, τῆς ταυτότητος τῶν ἐθίμων καὶ τῆς ἀποστροφῆς τῶν διαφορῶν λαῶν, διότι μόνος ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὰς ἐθνικὰς διακρίσεις, μόνος ὁ Πλάστης διεχάραξεν εἰς πάντα λαὸν τὴν τάσιν αὐτοῦ καὶ τὸν προορισμὸν ἐκ τῶν διαφορῶν ταύτων δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἁρμονία. Ἐξ ἄλλου δὲ δὲν μετέχομεν τῆς ἰδέας ἐκείνων, οἵτινες ἀποκρούουσι τὴν ἀρχὴν τῆς Ἐθνικότητος, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ὀλοττοροῦς ἀποχωρίσεως μεταξὺ τῶν λαῶν, μέχρι τῆς καταφρονήσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ μίσους κατὰ παντὸς τοῦ ἀνήκοντος εἰς διαφορὰν τινα ἐθνικότητα· διότι οὗτοι σκεπτόμενοι, παραγνωρίζομεν τὴν ταυτότητα τῆς καταγωγῆς τῆς ἀνθρωπότητος, ἀντιπράττομεν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἀπεκάλυψε τὴν ἑαυτοῦ διδασκαλίαν πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους οἰωνόητος ἢ ἢ θῶν καὶ τόπων δὲν συμφωνοῦμεν μετὰ τῶν προλήψεων τῶν Ἰουδαίων, αἵτινες ἤθελον νὰ κλείσωσι τὰς πύλας τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τοὺς ἔθνικους. Ἰπάρχει τι κρατοῦν τῶν ἐθνικῶν ἀντιθέσεων, ἄγον αὐτὰς εἰς τὴν ἐνότητά, τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ἐν τῇ πίστει ἑνωσις, ἡ ἀποκαλυφθεῖσα διδασκαλία, ἡ Χριστιανικὴ ἀγάπη, αἵτινες ἐφείλονται πρὸς ἀλλήλους διὰ τῶν αὐτῶν μέσων τῆς σωτηρίας, διὰ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας καὶ τῆς αὐτῆς πνευματικῆς πατρίδος, ἣτις ὑπάρχει ἐν τῇ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἣς ἅπαντες ἐσμεν μέλη, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «Νυνὶ δὲ ἀπέθεσθε καὶ ἡμεῖς τὰ πάντα, ὄργην, θυμὸν, καρκίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. Μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκιδυ-

«σάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξε-
«σιν αὐτοῦ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον, τὸν ἀνα-
«κινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτί-
«σαντος αὐτόν ὅπου οὐκ ἔστι Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους,
«περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, Σκύθης,
«δοῦλος, ἐλεύθερος· ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι
«Χριστός.» (Πρὸς Κολοσ. Γ'. 8—14).

(Ἐπίται συνέχεια.)

ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ
ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ ΝΕΟΥ ΕΥΓΕΝΟΥΣ.

ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Στούριζου.

(Συνέχεια ἀριθμὸς καὶ Θ'. 1.)

Ὅταν ὁ μαθητὴς σου φθάσῃ τὸ δέκατον πέμ-
πτον ἔτος, γνώριζε ὅτι αὕτη εἶναι ἡ στιγμή.
καθ' ἣν τὸ δένδρον τῆς ἀνατροφῆς ὠριμαίε-
ται. Τούτουθεν πρέπει νὰ ἔχῃς ὑπ' ὄψιν κοινωνικόν τι
ἐπάγγελμα, καὶ νὰ διευθύνῃς τὴν διδασκαλίαν
κατὰ τινὰ ἀρχὴν σύμφωνον πρὸς τὸν σκοπὸν, τὸν
ὁποῖον προτίθῃσαι νὰ ἐπιτύχῃς. Κατὰ ταύτην
τὴν ἐποχὴν ἐπίσης πρέπει νὰ γίνῃ ὀριστικὴ ἐκ-
λογὴ τῆς δημοσίας ἢ ἰδιωτικῆς ἐκπαιδεύσεως,
ζήτημα μέγα καὶ ἀκανθώδες, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι
εὐκόλον νὰ λυθῇ.

Ὅπωςδήποτε χωρὶς νὰ ὑποχρεωθῶ νὰ εἰσέλθω
εἰς συζήτησιν ἀλλοτρίαν τοῦ προκειμένου, καὶ ἄ-
φινῶν κατὰ μέρος τὸν Κυντιλιανὸν καὶ τοὺς πολυ-
μαθεῖς πόλεμους αὐτοῦ, καὶ πᾶν ὅτι ἐγράφη
ὑπὲρ τῆς δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς ἀγωγῆς, ἢ ἐ-
ναντίον ἑκατέρων τούτων, θὰ περιορισθῶ νὰ σοὶ
ἐκθέσω τὰ ἐπόμενα.

1) Τὸ προτιμᾶν τὴν δημοσίαν ἀγωγὴν δι' ἣν,
ὅπερ κήρυξεν ἀγαθῶν γονέων, θὰ ἦτο ἡ με-
γίστη μωρία, καὶ μάλιστα ἐν τῷ αἰῶνι, καθ' ὃν
ζῶμεν.

2) Δὲν πρόκειται λοιπὸν, κατ' ἐμὴν γνώμην,
νὰ ἐκλέξωμεν ὁποῦτα τῶν δύο ἀνατροφῶν εἶναι
προτιμότερα, ἀλλὰ ὁποῦτα τῶν δύο τρόπων
τῆς διδασκαλίας πρέπει ν' ἀκολουθήσωμεν διὰ
τὸν μαθητὴν σου, καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ 15 ἔτους,
ἐποχῆς, καθ' ἣν ἡ θρησκευτικὴ ἀνατροφή πρέπει
νὰ ριζωθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ μαθητοῦ σου καὶ
καρποφορήσῃ.

3) Εἰς τόπον, ἐνθα ἰσχύουσιν οἱ τύποι τῆς ἀν-
τιπροσωπείας, φρονῶ ὅτι ἡ δημοσίαι ἐκπαίδευσις
ἀπὸ τοῦ δεκάτου πέμπτου μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ
ἔτους εἶναι μᾶλλον σύμφωνος πρὸς τὸ κοινωνικὸν
σύστημα, παρὰ τὴν ἰδιωτικὴν διδασκαλίαν διότι
ὁ ὑπὸ συνταγματικὴν κυβέρνησιν νέος συμφέρε-
ῖνα ἀποκτήσῃ πρῶτως τὸ δῶρον τοῦ λόγου, νὰ
συμβῶσι μετὰ τῶν ὁμοίων του, νὰ ὑποφέρῃ τὴν
ἀντίρρῃσιν, νὰ ἐξαγγέλλῃ τὰς γνώμας αὐτοῦ, μὴ
θορυβοῦμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους. Ἐν ἐνὶ λόγῳ πρέ-
πει νὰ συνειθίσῃ ν' ἀντιπροσωπεύῃ διότι ὡς γρα-

τιώτης, ὡς διπλωμάτης, ἢ ὡς γερευσιματὴς
πρέπει νὰ προπαρασκευάζεται, ὅπως συζητῇ τὰ
δικαιώματά του, νὰ υποκασιζῆται τὴν καλὴν
τάξιν ἐν ἅπασαις ταῖς θέσεσι τοῦ βίου. Ἐὰν ὁ
υἱὸς σου εἶναι γεγεννημένος σοφιστὴς, εὐγλωττος,
ἀγέρωχος, θὰ ἦτο κελὸν νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν ἐπιτή-
ρησιν ἐνὸς ἱκανοῦ οἰκιακοῦ διδασκάλου διότι τί-
ποτε δὲν μεθίσει τόσον, ὅσον αἱ διὰ τοῦ
λόγου κατορθοῦμεναι ἐπιτυχίαι. Ἐν τοιαύτῃ πε-
ριπτώσει προτιμότερον ν' ἀπομακρυνθῇ πᾶν ὅτι
δύναται νὰ ἐξάρῃ τὴν ὑπερηφάνειάν του, χωρὶς
νὰ παραμεληθῇ ὅ,τι ἐστὶ ἀρμόζον πρὸς τὴν κοι-
νωνικὴν θέσιν, εἰς ἣν ἀνεβίβασεν ὑμᾶς ἡ θεία
Πρόνοια.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ μαθητοῦ σου
δύνασαι μὲν νὰ ἐπιδράσῃς, μὴ ἐλαβιάτης ὅμως τὴν
ἐλευθερίαν τῆς κλίσεώς του. Μὴ σοὶ μέλη, ἐὰν
ἢ στρατιώτης, ἄρχων, διπλωμάτης, ναυτικὸς,
ἀγρονόμος, ἐκκλησιαστικὸς, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἦναι
καλὸς χριστιανός, καλὸς πολίτης, πιστός εἰς τὸν
Θεὸν, εἰς τὸν βασιλέα, καὶ εἰς τὸ ἔθνος του, ἀρ-
κεῖ μόνον ἵνα ἡ Ἐκκλησία, τὸ κράτος καὶ ἡ οἰκο-
γένεια ἔχουσιν ἐν αὐτῷ ἐντιμὸν τι μέλος, πεπθί-
νιόν τι ὄργανον εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Κατα-
στείλατε ἐν αὐτῷ τὸ ὀρμέφυτον, καὶ θὰ ἀποβῇ
Χριστιανός. Ἀκολουθήσατε τῇ κλίσει τοῦ πνεύ-
ματός του, καὶ θὰ μορφώσῃτε αὐτὸν, Θεοῦ βοη-
θοῦντος, πολίτην ὀφελίμον, σεβόμενον τοὺς ἄλ-
λους καὶ ἄξιον σεβασμοῦ. Πέπεισο δὲ ὅτι ἐπάγ-
γελμα ἀκολουθούμενον ἀκρυσίως εἶναι ἐγκλημα
τῶν ἐκδικασάντων τὸν μαθητὴν των νὰ τὸ ἀλο-
λουθῇσιν.

Μεθ' ὅλα, ὅσα εἶπον περὶ τῆς καλλιεργήσεως
καὶ τῆς διευθύνσεως τοῦ πνεύματος τοῦ μαθητοῦ
σου, ἔχω νὰ σοὶ ἀνακοινώσω καὶ ἄλλην τινὰ οὐ-
σιώδη παρατήρησιν.

4) Πρόσεχε ἐπιμελῶς, ἂν, ὁτιδήποτε ὁ μαθητὴς
σου παρίσταται εἰς διδακτικὴν τινὰ συνδιήλεξιν,
τῆς ὁποίας ἢ ἀφορμὴ πρέπει νὰ διδῆται συχνά-
κις, διδῆ ἀπόρασιν, ἂν λαμβάνῃ μέρος ἐνδιαφέρον,
ἂν θυμῆ καὶ αὐθις περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμέ-
νου. Ἐὰν συμβαίνωσι ταῦτα πάντα, ἔσο βέβαιος,
ὅτι αἱ μελέται του ἀπέβησαν αὐτῷ ἐπωφελεῖς,
καὶ παντάπασι μὴ ἀνησυχῆς περὶ τῆς προόδου
αὐτοῦ διότι εἶναι πραγματικὴ ἂν ὅμως τούτου-
τίον τοιαῦται συνδιαλέξεις ἥμισυ αἰχμαλωτι-
ζῶσιν αὐτὸν, μηδεμίαν πίστιν μὴ διδῆς εἰς τοὺς
ἐπαίνους καὶ τὰς ἀποδείξεις τῶν διδασκάλων αὐ-
τοῦ γίνωσκῃ ὅτι δὲν μανθάνει τίποτε, καίπερ
φαινόμενος ὅτι ἀκαταπαύστως μελετᾷ αὐτὸς εἶ-
ναι εἰς κινήσιν οὐδέποτε ἀπειτῶν.

2) Τὸ πνεῦμα εἶναι πρῶτον ἢ βραδύ, ἀπαραλ-
λάκτως ὅπως ὁ χαρακτήρ καὶ ἡ ἰδιοσυγκρασίαι.
Ἐὰν ὁ υἱὸς σου δεικνύῃ διάνοιαν πρῶτως ἀνε-
πτυγμένην καὶ σφριγῶσαν, πρόσεχε μὴ ἐρεβί-
σης αὐτὸν, μετρίασον τὴν θερμότητά αὐτοῦ, μὴ
καταπονῆς τὰ ὄργανα αὐτοῦ, μὴ ἀποφυγράνῃς

τὴν φαντασίαν τοῦ φεῖδου τῆς ὑγείας αὐτοῦ,
καὶ πρὸ πάντων τῆς ὁράσεως· συγχώρει αὐτῷ
τὰς σωμαστίαις, καὶ περιστέλλε τὰς νοητικὰς ἐρ-
γασίας. Ἡ δὲ τάνάπαλιν ἢ διάνοια αὐτοῦ
εἶναι χαλαρά, βραδεία καὶ ῥαθυμοί, ἀπαίτει ἐ-
κσχόλησιν τοσαύτην, ὅσην συγχώρει ἢ ὑγεία αὐ-
τοῦ. Ἐν τοιαύτῃ ἄμως περιπτώσει μὴ ἀφῆθῃς
νὰ ἀπατάσῃ ὑπὸ μιᾶς προλήψεως λίαν πιθανῆς,
μὴ πιστεύῃς δηλ. ὅτι ὑποχρεῶν αὐτὸν νὰ μελετᾷ
κατώρθωσας ἵνα καὶ ἐνθυμῆται τὰ μελετώμενα.
Ἡ ἐκπαίδευσις ἔχει τινὰ ἀναλογίαν πρὸς τὴν φυ-
σικὴν τροφήν· καθὼς τὴν αὐξήσιν καὶ τὴν ἰσχύον
παράγει οὐχὶ ἡ ποσότης τῶν τροφῶν, ἀλλ' ἡ ποι-
ότης καὶ ἡ ἀναλογία αὐτῶν πρὸς τὰς πεπτικὰς
δυνάμεις, οὕτω καὶ τὴν διάνοιαν τρέφει οὐχὶ ἡ
λίπερὰ μελέτη, ἀλλ' ἡ ἐξίρητος καὶ σύμμορφος
ταῖς νοητικαῖς δυνάμειν ἀπόρρυξις λοιπὸν τὰς
διανοητικὰς δυσπεψίας· διότι ἡ τοιαύτη κατά-
στασις εἶναι οἰκτρὰ ἄμα καὶ γελοία.

3) Αἱ τροφαὶ τῆς διανοίας, ἵνα μὴ φθίσω-
νται, ἀνάγκη νὰ καρικεῶνται τῷ συντηρητικῷ ἄ-
λκτι τῶν θεῶν παραγγελεμάτων. Ἴδου τὸ μέγα
μυστήριον τῆς διδασκαλίας. Πᾶσαι λοιπὸν αἱ ἐ-
πιστήμαι, αἱ γλώσσαι, καὶ ἰδίως ἡ σπουδὴ τῆς
ἱστορίας ἃς κατευθύνονται τοιοῦτοτρόπως, ὥστε
νὰ φέρωσι τὸν μαθητὴν εἰς τὰς ἀποκεκαλυμμέ-
νας ἀληθείας ἃς μάθῃ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ὑπε-
ροχὴν τῆς ἱεράς παραδόσεως, παραβαλλομένης
πρὸς πάσας τὰς ἄλλας μυθικὰς περὶ τῆς ἀρχῆς
τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους παραδό-
σεις ἃς ὑποδειχθῇ εἰς αὐτὸν ἡ θαυμαστὴ συν-
δρομὴ τῶν συμβάντων, τῶν προωρισμένων ἵνα
παρασκευάσωσι τὰς ὁδοὺς εἰς τὸν Σωτῆρα ἡμῶν
ἃς πεισθῇ ἱστορικῶς περὶ τῆς σπουδαίας ταύτης
ἀληθείας, ὅτι δηλ. αἱ θρησκευτικαὶ παρεκτροπαὶ
εἰσὶν ἐκάστοτε οἱ πρόδρομοι τῶν ἐπαναστάσεων
καὶ τῆς πτώσεως τῶν κρατῶν ἃς μελετᾷ μετὰ
προσοχῆς τὴν ἱστορίαν τῶν μεγάλων κατὰ τοῦ
Χριστιανισμοῦ καταδιωγμῶν, καὶ ἃς ἀναφλέγη-
ται ἢ νεκρὰ αὐτοῦ καρδίᾳ διὰ τῆς ἀναγνώσεως
τῆς ἱστορίας τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως.

Ἄς ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀληθῆ θρησκείαν ἐν τῇ ἀ-
μεταπτώτῳ αὐτῆς διαρκείᾳ, ἥτις μένει ἀνωτέρα
ὅλων τῶν γῆινων ταραχῶν, καὶ ἀντιτάσσεται
πρὸς ἅπασας τὰς ἀνατροπὰς. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἃς μάθῃ
ὁ υἱὸς σου νὰ συλλέγῃ ἀνεπαισθῆτως ἀφ' ὅλων
τῶν μελετῶν τοῦ τὴν βαθεῖαν πεποιθήσιν τῆς τε-
λειᾶς ἀρμονίας, ἥτις ὀφείλει νὰ βασιλεύῃ μετα-
ξὺ τῆς πίστεως, τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ κύρους.
Τὸ παράδειγμά σου, αἱ γνώμαι σου καὶ αἱ πρό-
σευχαί σου θὰ παράσχουσιν αὐτῷ ἀνεπαισθῆτως
τὴν χάριν τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθείας, καὶ θὸ
ἐπαναφέρωσιν αὐτὸν ἀπὸ πολλὰς πλάνας.

Μετὰ τούτους κόπους, ἐπαγρυπνήσεις, προ-
τροπὰς, μερίμνας, συμπληρώσας τὴν θρησκευτικὴν
καὶ διανοητικὴν ἀγωγὴν τοῦ υἱοῦ σου, ἀνάθεα αὐ-
τὸν εἰς τὸν Θεὸν μετὰ πίστεως, ὑποταγῆς καὶ

ἐμπιστοσύνης, εἰς τὴν εὐσπλαγγίαν αὐτοῦ ζῆται
τὴν σωτηρίαν καὶ οὐχὶ τὴν προκωγὴν αὐτοῦ ἐν
τῷ κόσμῳ. Γίνωσκῃ, ὅτι ἡ θεὸθεν ἀγωγή κίβηται
ἐξ ὑπερόχης ὅ,τι σὺ ἔκκμας ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ σου.

Ἐὰν αἱ δοκιμασίαι τοῦ βίου τούτου δὲν ἔφερον
αὐτὸν εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς προσευχῆς, οὐδέποτε
θὰ ἐμάνθηκε τι ἐνταῦθα· διότι ἐν τῇ προσευχῇ
ἐνυπάρχουσιν ἅπαντα τὰ δῶρα τῆς τε παρούσης
καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ ἀν-
δρεία, ἡ ὑπομονή, ἡ αὐταπάρνησις, ἡ σοφία, ἡ
ἑσωτερικὴ εἰρήνη, καὶ επομένως σύμπασα ἡ πί-
στις καὶ ἡ ἀγάπη, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἐστὶν ἡ ὁδὸς, ἡ
δὲ τὸ ἀνώτατον τέλος τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν. Ἐὰν
ὁ υἱὸς σου ἀποκλῖνῃ τῆς εὐθείας ὁδοῦ, τὸ ὁποῖον
θὰ συμβῇ εἰς αὐτὸν πολλάκις μεθ' ὅλην τὴν τρο-
φὴν ἐπαγρύπνησίν σου, μὴ ἀπελπίζεται, τείνε
αὐτῷ τὴν μίαν χεῖρα ἀρωγόν, τὴν δὲ ἄλλην ὑ-
ψώσον πρὸς τὸν Κύριον. Πρακαλάει ὑπὲρ αὐτοῦ,
καὶ εἰσακουσθήσει.

Ἐὰν αἱ ἐξάρσεις τῆς καρδίας καὶ τῶν αἰσθη-
σεων παρασύρουσιν αὐτὸν, ἔσο βέβαιος, ὅτι αὐταὶ
δὲν θὰ καταπνίξωσιν ἐν αὐτῷ τὸ σωτήριον σπέρ-
μα τῆς πίστεως, ὑπὲρ σὺ παιδιόθεν ἐνεσπειρας
εἰς αὐτόν βοήθει μόνον αὐτὸν διὰ τῶν προσευ-
χῶν σου προσπάθει νὰ ἐμπνεύσῃς αὐτῷ ἀμετά-
τρεπτόν τινα φρικὴν, βλαδίαν τινὰ περιφρόνησιν
πρὸς τὴν ἀσέλγειαν· διότι σπανίως ἄνθρωπος,
φάβως διαβίωσας κατὰ τὴν νεότητά αὐτοῦ, ἔ-
σται εὐτυχῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· ἀπὸ δὲ τῶν
ἄλλων παρεκτροπῶν δύνανται ν' ἀποτρέψωσιν αὐ-
τὸν ἢ πρὸς τὴν ἐργασίαν κλίσει καὶ ἡ ἐπιθυμία
τοῦ διαδοῖεν ἐντίμως.

Προφύλαξον τὸν υἱόν σου, ὅσον δύνασαι, ἀπὸ
τῆς μωρίας τοῦ νὰ φανῇ ὡς συγγραφεὺς πρὸ τοῦ
τριακοστοῦ ἔτους. Ἐὰν θέλῃς νὰ σταίλῃς αὐτὸν
εἰς περιήγησιν, περιηγοῦ μετ' αὐτοῦ· μὴ ἐμπι-
στεύσῃς αὐτὸν εἰς οὐδένα. Φίλε μου, μίαν μό-
νην λέξιν ἔχω νὰ προσθέσω ἀκόμη. Πέπεισο ὅτι
αἱ ὑπὲρ σωτηρίας τοῦ υἱοῦ σου παρακλήσεις, ὁ-
σάκις προσενέγῃς αὐτὰς ὁμοῦ εἰς τὸν Κύριον ἢ
μὴ Ἰησοῦν Χριστόν, ἔσονται δραστικώτεραι, ἂν
καὶ ἦται διακοσίαι λεύγαι μακρὰν αὐτοῦ, παρὰ
ἢ ἐκ τοῦ πλοσίον ἐπ' αὐτοῦ ἐπαγρύπνησίς σου·
γίνωσκεις ἐκεῖνον, ὅστις ἐστὶν ἡ ὁδὸς, ἡ ἀλήθεια,
καὶ ἡ ζωὴ. Καταπόνει αὐτὸν εἰ δυνατόν διὰ τῶν
ταπεινῶν ἱκεσιῶν, καὶ ἡ πραγματικὴ εὐδαιμονία
τοῦ υἱοῦ σου θὰ ὑπερβῇ πάσας τὰς ἐλπίδας του.
(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

ΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Ἀδελφοὶ καὶ φίλοι τῆς τῶν παίδων παιδεύ-
σεως καὶ τῆς παρούσης ἡμέρας ἐορτασταί! Κοινωφελῆ καὶ θεάρεστον προθέμενοι σκοπὸν, κατὰ δὴλον ὄντα εἰς πάντα τὸν ἀκούοντα ὃ φέρε-

τε ὄνομα, *Φιλεκαπαιδευτικὴ Ἀδελφότης*, πρὸς κατόρθωσιν τούτου φαίνεσθε πρὸς τοῖς ἄλλοις πρᾶστᾶν καὶ βοηθὸν ἐκλεξάμενοι τὸν γενναῖον ἐν μάρτυσιν ἀθλοφόρον Γεώργιον, οὗ τὴν εὐκλεᾶ μνήμην σήμερον ἐορτάζετε καὶ γεραιρέτε μετὰ παντὸς τοῦ ὀρθοδόξου τῆς Ἐκκλησίας λαοῦ, ἐπι κλούμενοι τὴν τελεσφόρον ἀντίληψιν τοῦθεοδοξά τρου μεγαλομάρτυρος. Καθὼ δὲ κληθεὶς ἵνα λόγῳ κοσμήσω τὴν ἐορτὴν καὶ ἐπαινέσω τοὺς ἐπαίνου ἀξίου, πρὸς μεῖζονα αὐτῶν προκοπὴν καὶ ἐπίδοσιν, εὐχομαι τῷ Θεῷ καὶ τῷ ἄγιῳ μὴ διαμαρτεῖν τῆς προθέσεως, ἀλλὰ κατασκευάσας τὸν λόγον ἀξίως τοῦ ἱψηλοῦ σκοποῦ, ὃν προέθεσθε, καὶ τοῦ ἐορταζομένου ἁγίου, ὃν προστάτην καὶ βοηθὸν ἐξελέξασθε. Ἐπειδὴ λοιπὸν τῆς ἀδελφότητος ὁ σκοπὸς τὸ συντελεῖν ὅσον οἶόν τε πρὸς τὴν τῶν παιδῶν ἐκπαίδευσιν, διὰ τοῦτο θέμα τοῦ λόγου ἡμῖν ἔστω αὐτὸ τοῦτο, ὃ ἡ ἀδελφότης προτίθεται. Καὶ πρῶτον μὲν ζητήσωμεν τί ἐστὶν ἐκπαίδευσις, μετὰ δὲ τοῦτο καὶ τὰ πρὸς ἐκπαίδευσιν συντελοῦντα ἐπισκεψώμεθα.

Πάντα τὰ ζῶα γεννώτιν ἐκυτοῖς ὅμοια καὶ ἐπὶ πάντα τὰ γεννῶντα τέτακται νόμος στέργειν τὰ νεογνά καὶ περὶ τῆς τροφῆς αὐτῶν φροντίζει καὶ ἐπιμελεῖσθαι, ἕως ἂν καὶ αὐτὰ ἱκανὰ γένωνται δι' ἐκκευτῶν τρέφεσθαι. Τῷ κοινῷ τούτῳ τῆς φύσεως νόμῳ καὶ ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη δουλεύει οὐχ ἥκιστα. Τῶν ἀνθρώπων ἕκαστος υἱὸς καὶ θυγατέρα ἐπειδὴν γεννήσῃ, τὴν τούτων τροφὴν καὶ ἀνατροφὴν μέλημα ἔχει πρῶτιστόν τε καὶ μέγιστον, καὶ περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἑαυτοῦ τέκνων διὰ παντὸς μεριμνᾷ, δουλεύων οὕτως εἰπεῖν τῇ στοργῇ καὶ τῷ νόμῳ, ὃν ἐν πᾶσι τοῖς ζῴοις ὁ Θεὸς ἔθετο.

Τὸ μὲν οὖν στέργειν καὶ τρέφειν τὰ ἔκγονα κοινὸν ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις, ὃ δὲ ἔχομεν ἴδιον καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴοις οὐδαμῶς προσῆκον, τοῦτο ῥητέον. Ἐπειδὴ ὁ ἀνθρώπος τετίμηται παρὰ τοῦ δημιουργοῦ ψυχῇ λογικῇ, κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν γενομένη, διὰ τοῦτο καὶ ἔκγονα τοῦ ἀνθρώπου γεννᾶται, συγκείμενα ἐκ σώματος νηπίου καὶ ψυχῆς λογικῆς, ἀλλὰ νηπίας, ὥσπερ καὶ τὸ σῶμα. Καθὼ δὲ τοῦτο χρῆζει περιθάλψεως καὶ τροφῆς ἵνα ἀνδρωθῇ καὶ ἱκανὸν γένηται τὰ ἑαυτοῦ πράττειν, οὕτω καὶ ἐκείνη δυναμεύεται καὶ αὐξάνει τρεφομένη καὶ περιποιουμένη ἀναλόγως ἧς ἔχει φύσεως. Τρέφεται δὲ ἡ ψυχὴ διὰ λόγου, νοῦ καὶ φρονήσεως περιεκτικοῦ, εἰς τὴν ἀκοῆν προσφερομένου ἐκ παιδαγωγοῦ καὶ διδασκάλου φρονίμου καὶ ἐπιστήμονος. Τὰ δὲ τῶν ἄλλων ζῴων ἔκγονα, λογικῆς ψυχῆς ἄμοιρα, τῆς διὰ τοῦ λόγου τροφῆς καὶ παδεύσεως ἀνεπίδεκτα φύσει τυγχάνουσιν ὄντα, καὶ οἱ τούτων τοκεῖ τῆς σαρκὸς τὴν τροφὴν παρίσαντες οὐδὲν πλέον ἔχουσι μεριμνᾶσαι. Οἱ δὲ γεννήσαντες ἀνθρώπων, ψυχῇ λογικῇ τετιμημένον, οὐ μόνον ὀφείλουσι τὸ σῶμα αὐτοῦ περιθάλψαι καὶ θρέψαι, ἀλλὰ καὶ

τῆς ψυχῆς ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τὸ δεύτερον τοῦτο καθῆκον, ὅπερ ἀνθρώποις ἴδιον, τασούτῳ ἐστὶ μεῖζον καὶ κρεῖττον τοῦ πρώτου, ὅπερ ἔχομεν κοινὸν πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα, ὥστε ἡ λέξις τροφή καὶ ἀνατροφή ἐξενίκησε σημαίνει τὴν διὰ τοῦ λόγου παιδευσιν καὶ βελτίωσιν τῆς ψυχῆς, τῆς τοῦ σώματος θρέψεως οὐδαμῶς λογιζομένης. Λέγοντες, φέρ' εἰπεῖν, ὁ νέος οὗτος ἔτυχε καλῆς ἀνατροφῆς, οὐ νοοῦμεν ὅτι ἐτράφη τὸ σῶμα, βρώματα ἐσθίων τὰ ἐξήριετα, ἀλλ' ὅτι λόγοις τὴν ψυχὴν ἐπαιδεύθη καὶ ἱκανὸς ἐγένετο νοεῖν τὰ ὀρθὰ καὶ πράττειν τὰ καλὰ καὶ γενναῖα ἔργα. *Ῥητῆρα λόγων ἐμμεναι πρακτῆρα τ' ἔργων*, καθάπερ καὶ Ὀμηρος εἰρηκεν. Ἴδιον λοιπὸν ἔχει ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμέλεια καὶ τροφή, ὅπερ οὐδαμῶς θεωρεῖται ἐν τοῖς ἄλλοις ζῴοις, τὴν διὰ λόγου παιδευσιν καὶ βελτίωσιν τῆς ψυχῆς, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμέλεια καὶ τροφή εἰς τοῦτο κυρίως συνίσταται: τρέφειν τὰς τῶν νέων ψυχὰς διὰ λόγου, νοῦ καὶ φρονήσεως μεταδοτικοῦ, τέχνης καὶ αὐθόδω προσφερομένου, καὶ ἡ λεγομένη ἐκπαίδευσις ἀγωγή ἐστὶ τῆς τῶν παιδῶν ψυχῆς, ἐκ τῆς νηπιώδους ἀγνοίας εἰς τὴν ἀνδρικὴν φρόνησιν καὶ ἀρετὴν διὰ λόγου περαινομένη. Αὕτη δὲ ἡ ἐννοια κέκρυπται ληληθότως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ λέξει *ἐκπαίδευσις*: ἡ γὰρ πρόθεσις ἐκ σημαίνει κυρίως ἐξαγωγήν τινος ἐκ τινος, ὡς ἐκβάλλω, ἐξάγω, ἐκφέρω, ἐκπέμπω, καὶ τὰ ὅμοια. Ἐκπαίδευσιν λοιπὸν καὶ ἐκπαίδευσιν σημαίνει ἐξάγω τὸν παῖδα ἐκ τῆς νηπιτικῆς ἀγνοίας καὶ ἀβουλίας εἰς τὴν ἀνδρικὴν φρόνησιν καὶ ἀρετὴν, καὶ παῖς πεπαιδευμένος λέγεται ὁ κτησάμενος τὸ εὖ φρονεῖν καὶ τὸ εὖ πράττειν. *Ῥητῆρα λόγων ἐμμεναι πρακτῆρα τ' ἔργων.*

Ἐπειδὴ ἐγνωμεν τί ἐστὶν ἐκπαίδευσις, ζητήσωμεν τὸ μετὰ τοῦτο, τίνα τὰ πρὸς ἐκπαίδευσιν συντελοῦντα. Τὸ πρῶτον καὶ πρῶτιστον πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν συντελοῦν ἡ συναίσθησις ἐστὶ τοῦ καθήκοντος τῆς τῶν παιδῶν ἐκπαίδευσίσεως. Πάντες οἱ γεννήσαντες καὶ γεννῶντες ἀνθρώπων, εἴτε τοῦ ἄρρενος γένους εἴτε τοῦ θήλεως, εἰδέναι ὀφείλουσιν ὅτι τὸ ἑαυτῶν ἔκγονον τετίμηται ψυχῇ λογικῇ, κατ' εἰκόνα Θεοῦ καὶ ὁμοίωσιν γενομένη, ἐπομένως ὅτι οὐκ ὀφείλουσι θρέψαι αὐτὸ, ὃν τράπον καὶ τὰ ἄλλα ζῶα τρέφουσι τὰ ἑαυτῶν νεογνά, τὴν τροφὴν τῆς σαρκὸς μόνον παρίσαντα, ἀλλ' ὅτι ὀφείλουσι πράξαι ἄξια ἑαυτῶν, καὶ τῆς λογικῆς ψυχῆς τοῦ παιδὸς μᾶλλον ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως τραφῇ καὶ ἐκπαιδευθῇ λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ, ἀξίως τῆς λογικῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. Οὐ μόνον δὲ οἱ γονεῖς ὀφείλουσιν ἔχειν τὴν συναίσθησιν τοῦ τοιοῦτου καθήκοντος, ἀλλὰ καὶ πᾶς ἀνθρώπος, εἰ καὶ μὴ γονεὺς ἐγένετο παιδῶν, εἰδέναι ὀφείλει ὅτι οἱ τῶν ἄλλων παῖδες, κοινὸν ἀγαθὸν τῆς ὅλης κοινωνίας καὶ χρηστὸν γενόμενοι καὶ ἡμεῖς πάντων, ἔσονται καὶ ἀφορμὴ τῆς τῶν πάντων εὐδαιμονίας, ἐπομένως ὅτι ὀφείλει καὶ αὐτὸς

ὁ κατὰ δύναμιν συντελεῖν πρὸς τὴν τῶν παιδῶν ἐκπαίδευσιν, τιμὴν ἑαυτοῦ ἡγούμενος τὴν προαγωγὴν καὶ βελτίωσιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῶα διὰ τὸ εἶναι ἀλόγιστα τὴν στοργὴν καὶ ἐπιμέλειαν πέραν οὐκ ἐκτείνουσι τῶν ἰδίων γόνων, ὁ δὲ ἀνθρώπος ἐπεὶ δὴ λογιστικὸς, πέφυκε καὶ δύναται νοεῖν ὅτι συμφέρει ἐν ἐκάστῳ ἡ τῶν ἄλλων βελτίωσις, ὅτι οἱ πολλοὶ ἀνθρώποι ἕνα ἀνθρώπον ἀποτελοῦσι, διὰ τοῦτο στέργει καὶ ἐπιμελεῖται τῶν παιδῶν τῶν ἄλλων, ὡς εἰ ἦσαν ἑαυτοῦ. Οὕτω δὲ ὅταν πάντες ἔχωσι τὴν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος τῆς ἐκπαίδευσίσεως, καὶ περὶ πολλοῦ ποιῶνται τὴν τῶν παιδῶν ἐκπαίδευσιν, πᾶς τις νοεῖ ὅτι οἱ παῖδες εὐμοιρήσονται ὡν χρῆζονται, καὶ οὐκ ἄμοιροι ἔσονται παιδεύσεως. Τὸ πρῶτον ἄρα καὶ πρῶτιστον συντελοῦν πρὸς τὴν τῶν παιδῶν ἐκπαίδευσιν ἡ συναίσθησις ἐστὶ τοῦ καθήκοντος ὅτι δεόν τοῦ παιδὸς ἐκπαδεύεσθαι. Ἐὰν δὲ τῶν μὲν γονέων ἡ φροντίς εἰς μόνην τὴν τοῦ σώματος περιποίησιν ὀρίζεται, πάντες δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιλανθανόμενοι μεριμνῶσι μόνον τί φάγωσιν, ἢ τί πίωσιν, ἢ τί περιβάλλωνται, τὸν κτηνώδη καὶ ἄλογον βιούντες βίον, ποῖα μηχανὴ τοῦ τυχεῖν τοῦ παιδὸς ἔστω καὶ μικρᾶς τινοῦ παιδεύσεως; Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως ὅτι οἱ γονεῖς πάντες τὴν μὲν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος τῆς τοῦ σώματος θρέψεως τε καὶ περιθάλψεως ἔχουσιν ἔμφυτον καὶ οὐ χρεῖαν ἔχουσι διδασκαλίας. τὴν δὲ συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος τῆς ἐπιμελείας τῆς ψυχῆς οὐκ ἔχουσιν ἔμφυτον, ἀλλὰ μανθάνουσι διδασκόμενοι λόγῳ. Ὅτι ἡ μήτηρ τὸ ἐκτελεῖ: ἔκγονον ὀφείλει περιθάλψαι καὶ θρέψαι, τοῦτο καὶ οἶδα καὶ ποιεῖ καὶ οὐδεμιᾶ διδασκαλίᾳ χρεῖα: ὅτι δὲ ὀφείλει ὁμοίως ἐπιμελεῖσθαι καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἐκτελεῖ παιδὸς, τοῦτο οὐχ ὁμοίως ἐννοεῖ, ἀλλὰ μανθάνει ἐτέρου διδασκόντος. Διὰ τοῦτο τοὺς γονεῖς βλέπομεν προθυμότερους μὲν περὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν σωμάτων τῶν ἰδίων τέκνων, νοθηρότερους δὲ περὶ τὴν ἐκπαίδευσιν τῆς ψυχῆς αὐτῶν. Παρὰ τοῖς βρῦβάροις λαοῖς ἡ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος τῆς ἐκπαίδευσίσεως καὶ τῆς ἐπιμελείας τῆς ψυχῆς ἐλλείπει παντάπασι: παρὰ δὲ τοῖς ἐκπολιτισθεῖσιν ἀπαντᾶται ἀναλόγως τῆς φύσεως καὶ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἑαυτῶν πολιτισμοῦ. Οὐχ ὁμοίως δὲ εὐρίσκειται εἰς πάντας τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων ἀλλὰ περὶ μὲν τῷ λαῷ ἀμυδρότερον, παρὰ δὲ τοῖς εὐγενεστέροις ζωηρότερον. Καθ' ὅσον δὲ ἡ ἐκπαίδευσίς τῶν παιδῶν προβάλλει ἐπὶ τὰ κρεῖττω, κατὰ τοσοῦτο καὶ ὁ πολιτισμὸς τοῦ ἔθνους προάγεται, καὶ τὸ θερμόμετρον, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ πολιτισμοῦ ἐκάστου ἔθνους ἐστὶν ἡ ἐκπαίδευσις. Ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν, τὸ μὲν στέργειν καὶ τρέφειν τὰ νεογνά ἔμφυτον πᾶσι τοῖς ζῴοις καὶ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις, βρῦβάροις τε καὶ πεπολιτισμένοις, ἡ δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμέλεια καὶ τροφή, ἢ διὰ λόγου περαινομένη, παρὰ μὲν τοῖς ἀλόγοις ζῴοις φύσει ἀδύνα-

τος, παρὰ δὲ τοῖς βρῦβάροις λαοῖς ἀνυπόστατος ἐστὶ, εἰ καὶ μὴ ἀδύνατος, παρὰ δὲ τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσι θεωρεῖται ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἑαυτῶν πολιτισμοῦ. Ἐντεῦθεν συναγεται ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ζῶα, λογικῆς ψυχῆς ἄμοιρα, ὁ δὲ ἀνθρώπος ψυχῇ λογικῇ τυγχάνει ὡν τετιμημένος: ὅτι αἱ λογικαὶ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ, ἐν τῷ βυθῷ τῆς ἀγνοίας κείμεναι, ἀγονταὶ λόγῳ εἰς τὴν ἑαυτῶν ἐπίγνωσιν καὶ γνῶσιν καὶ πλείστου ἄξια γίνονται, λόγῳ ὀρθῶ παιδευθεῖσαι καὶ τραφεῖσαι: αἱ δὲ ἀπαιδευτοὶ μένουσι ψυχαὶ, ὡς τὸ χρυσίον τὸ ἀκατέργαστον ἐν τοῖς κόλποις τῆς γῆς, ἢ ὡς ὁ ἀνθρώπος Δαβὶδ τοῦ προφήτου, ὁ παραβιβάλλομενος τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὁμοιούμενος αὐτοῖς. Διὰ τοῦτο μεγάλως τιμᾶσθαι τὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν πολλοῦ τιμίαν ἀναδεικνύουσαν τὴν ἡμετέραν φύσιν. Ἐμμετέροι δὲ καὶ οἱ ἔχοντες τὴν συναίσθησιν τοῦ τῆς ἐκπαίδευσίσεως καθήκοντος, ὅτι κῆρυγμα ἐκείνης, καὶ ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τοῦ καλοῦ φύσει ἀδύνατος, ὅταν ἐλλείπη ἐκ τῶν πολλῶν τοῦ κλοῦ τὸ συναίσθημα. Διὰ τοῦτο καὶ πᾶσιν ἡμῖν, τοῖς φέρουσι τὸ ὄνομα *Φιλεκαπαιδευτικὴ Ἀδελφότης*, δικαίως σήμερον ἀπονέμω τὸν δίκαιον ἐπικίνον, ὅτι τὸ συναίσθημα ἔχοντες τοῦ τῆς ἐκπαίδευσίσεως καθήκοντος ἀδελφικὸν ἐποιήσατε συναίσθησιν, ἵνα συντελεῖτε τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν τῶν παιδῶν ἐκπαίδευσιν: οὐχὶ δὲ τῶν παιδῶν, οὐ: ἡμεῖς ἐγεννήσατε, ἀλλὰ τῶν παιδῶν, ὡν οἱ γονεῖς ἀδύνατοι πρὸς τοῦτο τυγχάνουσιν ὄντες. Τοῦτο γὰρ ὄντως φιλόανθρωπον καὶ ἐπικινετόν. Ὅπου δὲ αὐτὸ μόνον καθ' ἑαυτὸ τὸ συναίσθημα τοῦ καθήκοντος ἐπαινετόν, ὅταν τὸ συναίσθημα καὶ πράξις παρακολουθῇ, ὁ ἐπικίνος πολὺ μείζων ὀφείλεται. Κρατεῖτε λοιπὸν ὃ ἔχετε, καὶ τῶν ἐπαίνων τὰς ἀφορμὰς ἐπαυξάνετε. Τὸ συναίσθημα σώζετε ἰσχυρὸν τοῦ καθήκοντος τῆς τῶν παιδῶν παιδεύσεως, τὸν ἀδελφικὸν μὴ διαλύετε δεσμόν, καὶ καθ' ἕκαστον ἕτος ποιεῖτε ἢ πλέον ἢ κατὰ τὸ προπαρεθόν. Οὕτω δὲ ἄξια ὑμῶν αὐτῶν πράξετε καὶ τοῦ κλέους τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ποῖον γὰρ ἔθνος, ὡς τὸ ἡμέτερον, τὴν παιδείαν ἐτίμησε καὶ τὸν λόγον; Τίνες δὲ οἱ μελωδήσαντες ὑπεροχῶν μὲν ἀσκηδῶν, παρέρχεται γὰρ ἐπιμελεῖσθαι δὲ ψυχῆς, πράγματος ἀθηνάτου; Μή τοῖνυν πκυσώμεθα πράττοντες ἀξίως τοῦ προγονικοῦ κλέους; μὴ κυτώμεθα τιμῶντες τὴν ψυχὴν καὶ τὸν ταύτην τροφὴν λόγον. Ἡμεῖς γὰρ ἐσμὲν τὸ φῶς τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἅλας τῆς γῆς, ὅτι μαθηταὶ τοῦ ἀληθινοῦ φωτός γεγόναμεν. Καὶ μιμούμενοι τὸν διδάσκαλον, ἐροῦμέν ποτε καὶ ἡμεῖς. Τὰ ἔθνη, τὰ ἀκολουθοῦντα ἡμῖν, οὐ μὴ περιπληκτῶσιν ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξουσιν τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

Τὸ μὲν οὖν πρῶτον, καὶ πρῶτον συντελοῦν εἰς τὴν τῶν παιδῶν ἐκπαίδευσιν, εἰπέμεν. Ποῖον δὲ τὸ δεύτερον; Τὸ δεύτερον, καὶ δεύτερον συντελοῦν

πρός την των παιδων εκπαίδευση, η διαγινώσκουσα, εστι της αληθους παιδείας και της ψευδοπαιδείας, η γραφικώς ειπειν, η διαγινώσκουσα του δένδρου της ζωής και του δένδρου του θανάτου. Η εκπαίδευσις, ειπομεν, τρέφει και ζωογονεί την νηπιαν ψυχήν του παιδός λόγω αληθείας. Αλλά εις την αληθειαν αντίκειται το ψεδος, και παρά τον αληθην λόγον κείται και ο ψευδής. Και ο μὲν της αληθείας λόγος τροφή εστι της ψυχής, ο δε του ψεδους δηλητήριο αυτη τυγχάνει αν. Η νηπια ψυχή του παιδός την φύσιν του λόγου διακρίνει ου δύναται, είτε αληθής, είτε ψευδής, είτε τροφή εστιν, είτε δηλητήριο, αλλά τα λεγόμενα δέχεται, ως ο λεγων αυτα προσφέρει ει τοίνυν ο της ψυχής επιμελουμενος την τροφήν αυτης από του δηλητηρίου ου διαγινώσκει, προσφέρει δε αυτη το ψεδος αντί της αληθείας, δηλον ότι φονεύς αντί τροφής εύρεθήσεται, και αντί ωφελείας της μεγίστης βλάβης προξενός. Η διάγνωσις άρα της αληθείας και του ψεδους, της παιδείας και της ψευδοπαιδείας, αναγκαιότατόν εστι τοις έχουσι την συναίσθησιν του καθήκοντος της εκπαίδευσως και τοις τοις παίδας παιδαγωγούσι και διδάσκουσιν, ίνα μη αντί του εκπαίδευσαι διαφθίσωσι τας ψυχάς των νέων. Τούτου δε όμολογούμενου, φέρε έρωτήσωμεν, πώς διακρίτεον την αληθειαν από του ψεδους, και εν γενει την αληθην παιδείαν από της ψευδοπαιδείας; Τρόποι διάκρισεως εσι πολλοί, πάντων δε ο απλουστάτος η καθ' εμάστην πείρα φέρε γάρ ειπέ μοι, πώς διαγινώσκεις την υγιή τροφήν από του δηλητηρίου; πώς διαγινώσκεις το νοσώδες κλίμα από του υγιεινού; Ουχι εκ της πείρας; άπαξ και δις ιδών ότι ο φαγών τουτο το βρώμα η πών τουτο το πόμα υγιής ών ενόσησεν, η απέθανεν, έραθες εντεθεν τή δηλητηρίον. Ομοίως ιδών ότι οι μετακίνοντες εις τουτο το κλίμα υγιείς όντες νοσοϋσιν, οι δε εις το έτερον μετακινόντες καιτοι άσθενεις αναλαμβάνουσι του λοιπού και υγιαίνουσιν, έμαθες εντεθεν διαγινώσκειν ποτον το υγιές κλίμα και ποτον το νοσώδες. Καθώς λοιπόν εκ της πείρας μανθάνεις τα βλάπτοντά και το ωφελούντα το σώμα, ούτως εκ της αυτης πείρας δύνασαι μανθάνειν και τα βλάπτοντα η ωφελούντα την ψυχήν, ήτοι την αληθειαν και το ψεδος. λ. χ. Η πείρα τοσούτων κλώνων διδάσκει ημάς ότι ο λόγος του ίερού Ευαγγελίου της ψυχής εστι η άριστη και καλλίστη τροφή, διότι όσοι των ανθρώπων έφρόνησαν και έπραξαν κατά την διδασκαλίαν του Χριστου, ως οι άστέρες του στερεώματος έλαμψαν εν τώ κόσμω και έαυτοίς τε και τοις άλλοις ωφέλιμοι έγινόντο. Ουδέποτε η πείρα έδειξεν ένα μόνον άνθρωπον διαφθαρέντα και κακώς πράξαντα ένεκα της διδασκαλίας του Χριστου. Τούναντίον μάλιστα οι πάντες εν ένι στόματι όμολογούσιν ότι η τελεία δικαιοσύνη και η τελεία ήθική εν μόνω τώ ίερώ Ευαγγελίω εδρι-

σκειται, και η γη ουτε ειδεν, ουτε όφεται βιβλίον ψυχοφελότερον του ίερου Ευαγγελίου. Τις ποτε έτόλμησε κατηγορησαι και ψέξαι τας έντολας και τον νόμον του Ευαγγελίου; Η μόνη κατά της Ευαγγελικής ήθικής κατηγορία εστιν ότι υπέρκειται της ανθρωπίνης άσθενείας διά την άκραν αυτης τελειότητα. Οι έχθροι του Χριστου και του Ευαγγελίου τα μὲν δόγματα αυτου διέβαλον και ήρηθήσαν ως ψευδή, αλλά τας έντολας και τον νόμον τον ήθικόν εκόντες άκόντες υπερεπήνησαν, συνιστώντες αυτον ως όρθον και αγαθόν και ωφέλιμον πάσιν ανθρώποις. Εξ ών δε λέγουσιν, αυτοί μὲν έλέγονται παραλογίζομενοι, προς έαυτούς αντιφάσκοντες και έτυτούς φρεναπατώντες. ο δε Χριστός και ο λόγος αυτου αποδεικνυεται ών ουδέν άλλο, η αυτη η αληθεια φέρε δε τον έλεγχον του ψεδους και την απόδειξιν της αληθείας ποιήσωμεν.

(Επειται το τέλο.)

ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ,

συγκριτικώς προς τα συγγράμματα των φιλοσόφων. (Εκ του Διολογίου του Ρουσσώ.)

Όμολογώ επίσης υμίν ότι η άγιότης του Ευαγγελίου είναι συλλογισμός, δμιλών εις την καρδιάν μου, εις τον θελον μάλιστα λυπηθη έαν εύρισκον καλήν τινα άπάντησιν. Ιδετε τα βιβλία των φιλοσόφων με όλην αυτών την πομπήν πάντων ελάχιστά εστιν ενώπιον εκείνου! Είναι δυνατόν βιβλίον, τοσούτω ύψηλόν και άπλουν συγκρότως, να ή έργον των ανθρώπων; Είναι δυνατόν εκείνος, όν εξιστορεί, να ή άνθρωπος ο αυτός; Ιπάρχει εκει το ύφος ένθουσιωντος η φιλοδοξου τινος άρετικου; Ποία ήδύτης, άγνότης εις τα ήθη αυτου! ποία θέλγουσα γάρ εις τας διδασκαλίας του! όποιον ύφος εις τα αξιώματα του! όποιον βάθος σοφίας εις τους λόγους του! ποία παρούσα πνεύματος, όποια λεπτότης και άκρίκεια εις τας άπαντήσεις του! ποιον καάτος επί των παθών του! Που είναι ο άνθρωπος, που είναι ο σοφός, ο γινώσκων να ενεργήσῃ, να πάθη και να αποθάνῃ, άνευ αδυναμίας και επιδειξεως; Οταν ο Πλάτων ζωγραφίση τον φαντασιώδη δικαίον του, κεκαλυμμένον με όλον το όνειδος του άγκλήματος, και αξιον όλων των βραβείων της άρετης, ζωγραφίζει χαρακτηριστικόν αντί χαρακτηριστικόν τον Ιησούν Χριστόν η όμοιότης επί τοσούτον καταπληκτική, ώστε όλοι οι Πατέρες συνσηθάνθησαν αυτην, και ουδεις δύναται να άπατηθη περι αυτης. Πόσον προληπτικός και πόσον τυφλός δεν πρέπει να ήναι ο τολήμων να συγκρίνη τον υιόν του Σωφρονισκου με τον υιόν της

Μαρίας; Ποία άπόστασις από τον μεν έως εις τον δε; Ο Σωκράτης, αποθνήσκων άπόνως, άνευ άίσχους, υποστηρίζει άσμένως μέχρι τέλους το άτομον αυτου, και έαν ο εύκολος ουτος θάνατος δεν ειχε τιμήσει τον βίον του, ήθέλαμεν διστάσει αν ο Σωκράτης, με όλον το πνεύμα αυτου, άλλο τι ήν η σοφιστής. Εφσυρε, λέγουσι, την ήθικήν άλλοι πρό αυτου εφήρμοσαν αυτην ουτος ειπε μόνον, όπερ εκείνοι έπραξαν, και έδίδαξε τα παραδείγματα αυτών. Ο Αριστείδης υπήρξε δικαίος, πριν ο Σωκράτης ειπή, ότι εστι δικαιοσύνη. Ο Λεωνίδας απέθανεν υπέρ πατρίδος, πριν ο Σωκράτης θεωρήσει ως καθήκον το φιλόπατρι. Η Σπάρτη ήν έγκρατής, πριν ο Σωκράτης επαινέσει την έγκράτειαν πριν όριση την άρετην, η Ελλάδα έβριθεν ανδρών ενάρετων. Αλλ' ο Ιησους πύθεν έλαθεν εκ των έαυτου ταυτην την ύψηλήν και καθαράν ήθικήν, ης μόνος ουτος τα μαθήματα και το παράδειγμα έδωκεν; Εκ του κόλπου του κενωδέστερου φανατισμου η ύψιστη σοφία ήκούσθη, και η απλότης των ήρωικωτέρων άρετων έτίμησε τον έντελέστερον όλων των λαών. Ο θάνατος του Σωκράτους, φιλοσοφούντος ήσύχως μετά των φίλων αυτου, είναι ο ήδύτερος ών δύναται τις να επιθυμήσῃ ο δε του Ιησου, εκπνέοντος εις τας βασάνους, ύβριζομένου, εμπαιζομένου, κακολογουμένου υφ όλοκληρου λαου, είναι ο φρικωδέστερος ών δύναται τις να φοβηθη. Ο Ιησους εν τώ μέσφ φρικώδους τιμωρίας δέεται υπέρ των λυσώντων δημίων του. Μάλιστα, έαν η ζωη και ο θάνατος του Σωκράτους ήναι ενός σοφου, η ζωη και ο θάνατος του Ιησου εστιν ενός Θεου. Θα ειπωμεν ότι η ιστορία του Ευαγγελίου εφευρέθη προς ήδονήν; Φίλε μου, ουχ ούτως εφευρίσκουσι, και αυται αι του Σωκράτους πράξεις, περι ών ουδεις άμφιβάλλει, ήττον μαρτυροϋνται των του Ιησου Χριστου. Εμβαθύνοντες πρόκειται να απομακρύνωμεν την δυσκολίαν, μη καταστρέφοντες αυτην. Ηθελεν εισθαι τοσούτω ακατάληπτον πλειστοι εκ συμφώνου να πλάσωσι τουτο το βιβλίον, όσον δεν είναι εις μόνος να παραγάγη την ύπόθεσιν αυτου. Ουδέποτε συγγραφείς Ιουδαίοι εύρον ουτε τουτο το ύφος, ουτε ταυτην την ήθικήν του Ευαγγελίου, όπερ περιέχει χαρακτηρισά αληθείας τοσούτω μεγάλας, καταπληκτικας, έντελώς άμιμήτους, ώστε ο εφευρέτης ήθελεν εκπλαγή μάλλον αυτός η ο ήρωας.

Κ. ΠΑΗΘΟΝΙΑΗΣ.

ΟΙ ΙΑΠΩΝΟΙ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ.

Προκατειλημμένοι όντες, καταφρονούμεν και ημεεις, ως οι Έλληνες, τους ξένους λαους, ών ο πολιτισμός διαφέρει του ημετέρου περιπαίζομεν μεγαλώς θεωρουντες αυτους γελοίους τους μη, ως

ημεεις οι φέροντες ειδός τι χύτρας επί της κεφαλής, κεκοιμημένους και τρώγοντας διά μικρών βράδιων. Αι ποταπαί αυται ιδέαι προερχόνται εκ της μεγάλης ημών άμαθείας, της επικρατούσης έτι έφ' ημών άλλ' εύτυχως, ο ζόφος τείνει να δικσκεδασθη. άσχόμεθα να έννοώμεν τέλος πάντων ότι το λοιπόν του κόσμου δύναται, ως ημεεις έχομεν άνεκαθεν νομίσει, να η βαρβαροι, και η Πρώνοια δικαιοτάτα έπραξε διαίρεσασα τους ανθρώπους εις διακεκριμένας φυλάς, προσωρισμένας η άναπτυχθώς διαφοροτρόπως, κατά την επίδρση των οργανισμών, των άναγκών, των γλωσσών και κλιμάτων, ούσιωδώς διαφερόντων.

Η ποικιλία φέρει την σφραγίδα νόμου θαυμασίας προβλεπτικού, και οι μελετώντες το προνοητικόν σχέδιον φιλόσοφοι καθορῶσιν εις τας φυλάς ταύτας το ισχυρότερον ελατήριο της προόδου και την άφθονωτέραν πηγήν του μεγάλου ποταμου τῷ πολιτισμου, του μέλλοντος μίαν ημέραν να κατακαλύψη τον κόσμον. Έαν μία μόνη υπήρχεν άνθρωπινος φυλή, αυτη ήθελεν αναπτυχθη διά τρόπου λίαν συμμόρφου, άνευ έξωτερικών διεγέρσεων, άνευ των κραμάτων τούτων της αίμομιξίας, των αναζωπυρούντων την ανθρωπότητα. Έαν μία μόνη γλώσσα υπήρχεν, η διάνοια δικσκεδαζομένη πανταχού εν τώ αυτώ μέρει ήθελε περιορισθη εις περικυκλωμένους όρίζοντας. Έαν αι όρέξεις, αι τάσεις και αι ανάγκαι δεν ήσαν διαφοροτρόποι επί άπειρω, η βιομηχανία ήθελεν εισθαι άνευ όρυθης, και ο κόσμος ήθελεν εισθαι στάσιμος, άφου επιτύχη το άκρον άωτον της παγκοσμίου ένότητος.

Και αυτη η ιστορία του ημετέρου πολιτισμου παρέχει σαφεστάτην απόδειξιν του αληθους της θεωρίας ταυτης. Πραγματικώς, τί εστιν ο ημετερος πολιτισμός, ει μη άπειρος σύνθεσις, και εν τοσούτω άτελεστάτη πασών των έργασιών και πασών των τελειθεισών προόδων υπό των Σινών, των Ιαπωνών, των Ινδών, των Θιβετών, των Περσών, των Αιγυπτίων, των Έλλήνων, των Φοινίκων, των Βαβυλωνίων, των Ιουδαίων κτλ; Ο εφευρέτης της πυξίδος, δι' ης εκαλύψαμεν διά των πλοίων ημών τας της σφαίρας θαλάσσας, ήν Ασιανός. Ο Ιησους ήν Ασιανός, και τη Ασία όφειλομεν και αυτα τα γραμμικά του αλφαριθμου, άπερ τα τέκνα ημών συλλαβίζουσι. Παύσωμεν λοιπόν να καταφρονώμεν τους άλλους λαούς; παύσωμεν να μεταχειρίζομεθα αυτους ως έαν ήσαν βαρβαροι, και άσπασθώμεν τας μεγάλας αρχάς της αδελφότητος και της ανθρωπίνου μονιμότητος.

Οι εμπνεύσαντες ημίν τας σκέψεις ταύτας Ιαπωνοι έχουσι τα γελοία των, ως ημεεις έχομεν τα ημετερα. δύναμεθα μάλιστα να ειπωμεν ότι έχουσι μείζονα και μάλλον έλευια παρά τα ημετερα, και πρώτον το σχίζειν την κοιλίαν κατ αρχάς μεν όριζοντίως και κατόπιν καθέτως, τη διαταγή του Σιογουν, του Μικαδου, η των άλλων

αυτών αρχηγών· αλλά τὸ Ἰαπωνικὸν ἔθνος οὐχ ἥττον κατέχει περιφανῆ θέσιν μεταξὺ τῶν μᾶλλον πεπολιτισμένων ἐθνῶν, καὶ ὁ πολιτισμὸς αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς τὸν ἡμέτερον, ἐστὶν ἄξιος παντὸς τοῦ ἡμετέρου σεβασμοῦ. Τὸ ἥπιον ἀνκμφιρρήτως· ἐστὶν ὁπώρα θελκτικὴ ἢ σταφυλὴ τοῦ Φονταίνεβλῶ καὶ ὁ ἰχθὺς τοῦ Μοντρέιλ ἔχουσιν ἀνέκφραστον θέλητρον· ὤμεν περιφίλαυτοι, ἀλλὰ μὴ καταφρονήσωμεν τὰ ὠραία πορτογαλλία καὶ λεμόνια τῆς Ἰαπωνίας.

Καὶ πρῶτον δεῖν νὰ δικαιώσωμεν τοὺς Ἰαπωνοὺς, διότι ἀφίενται νὰ περικυκλῶνται ὑπὸ ὀκνηρῶν μοναχῶν, διερχομένων τὴν ἑαυτῶν ζωὴν εἰς τὸ ἀριθμεῖν τὸ κομβολόγιόν των, νὰ δέωνται ἐνώπιον τῶν λειψάνων τῶν ἁγίων νὰ κωδονοκροτῶσι καὶ ψάλλωσι διὰ τῆς μουσικῆς των εἰς τὰς παγόδας. Ἐὰν προσκυνῶσιν, ἐὰν στρωνύωσι διὰ τῶν ἀφιερωμάτων τοὺς ναοὺς των καὶ παρεκκλήσια, τοὐλάχιστον ἔχουσιν ἀρκούντως δίκαιον ἵνα μὴ ὑποβάλλωσιν ὑπὸ τοὺς πόδας των ἄδην τυφλὸν καὶ αἰώνιον, καὶ ἀπαλλάττωσι τὴν ἀπρόσβλητον ἑαυτῶν εὐσέβειαν ἀπὸ πάσης πρὸς τὸν φανατισμὸν τάσεως. Παρ' ἡμῖν ὑπάρχουσιν ἀνθρώποι, ἐπικαλούμενοι μεγαλοφῶνως τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν, ἐν πλήρει δημοσίᾳ ἀγορᾷ, ἔθυσον λαμπρὰ ὀλοκαυτώματα πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ σωτηρίαν τῶν ψυχῶν ἀπ' ἐναντίας ὅμως οἱ Ἰαπωνοὶ, Σιντοῖσται καὶ Βουδδισταί, διαβιοῦσιν ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ, καὶ βλέπει τις τοὺς ὀπαδοὺς θρησκείας τινὸς εἰσερχομένους ἀρόπως εἰς τοὺς ναοὺς τῆς ἐναντίας θρησκείας ἵνα δεηθῶσιν.

Οἱ Ἰαπωνοὶ ἔχουσιν ἁγίους ὡς ἡμεῖς, καὶ ἴσως πλείονας ἡμῶν ὁ Μικάδος, ὅστις ἐστὶν ὁ πάπας αὐτῶν, ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τάττει μεταξὺ τῶν ἄλλων νέους ἁγίους· ἀλλ' οἱ ἅγιοι τῆς ἐθνικῆς θρησκείας διαφέρουσι τῶν ἡμετέρων διὰ χαρακτῆρος, ὃν οὐκ ἔστιν ἀνωφελὲς νὰ σημειώσωμεν παροδικῶς. Πάντες οὗτοι ὀφείλουσι τὰς τιμὰς τῆς ἀποθεώσεως οὐχ εἰς λατρείας, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀσκητικὰς, ἀλλὰ μόνον καὶ μόνον εἰς τὰς καλὰς πράξεις, ἃς ἐτέλεσαν ζῶντες· εἰς τὰς ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας, ἃς προσήνεγκον εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν, τὴν κυβερνήσιν, εἰς ὅλον τὸν τόπον· ὥστε ἀρκεῖ μόνον εἰς τοὺς ἐφημέριους (χρώμεθα δὲ τῇ λέξει ταύτῃ, μὴ ἐνθυμούμενοι τὴν συνώνυμον εἰς τὴν Ἰαπωνικὴν γλῶσσαν) νὰ διηγῶνται εἰς τοὺς πιστοὺς, ὅσα τὸ δυνατόν συχρότερον, τὸν βίον τῶν ἁγίων αὐτῶν, ἵνα μορφώσωσι χρῆσιμους πολίτας.

Ἀνερέσαμεν τὰς δύο κυριωτέρας θρησκείας τῶν Ἰαπωνῶν· τὸν Σιντοῖσμὸν, ἢ λατρείαν τῶν περιφανῶν ἀνδρῶν, καὶ τὸν Βουδδισμόν· ὑπάρχει ὅμως καὶ τρίτη, ἀνήκουσα εἰς τὰς μᾶλλον πεφωτισμένας καὶ ὑψηλοτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας, καὶ ὀφείλομεν νὰ μὴ διέλθωμεν αὐτὴν ἐν σιγῇ. Καλεῖται δ' αὕτη Σιούτο, ὅπερ μεθερμηνεύεται: Ὁδὸς τῶν Φιλοσόφων. Λοιπὸν τὸ Σιούτο ἐπιβάλλει εἰς

τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ πέντε ἐντολάς, ἐκπληρουμένας πιστότατα. Ὁ πενταπλοῦς αὐτῶν τύπος περιέχεται ἐν πέντε μονοσυλλάβοις: *Doit, Jizé, Ré, Toi, Toin*, ὧν ἰδοὺ ἡ ἀκριβὴς ἔννοια:

- 1^{ον} Πράττειν τὴν ἀρετὴν.
- 2^{ον} Προσφέρειν δικαιοσύνην πρὸς πάντας.
- 3^{ον} εἶναι εὐπροσῆγορον καὶ εὐγενῆ.
- 4^{ον} Διαδίδειν καὶ ὑπερασπίζεσθαι τοὺς θεσμοὺς καλῆς κυβερνήσεως.
- 5^{ον} ἔχειν τὴν συνείδησιν ἁγνήν καὶ τὴν καρδίαν εὐθείαν.

Οἱ Ἰαπωνοὶ ὑπερέχουσιν ἡμῶν ὡς πρὸς τὴν ἀνεπιθρησκείαν, καὶ δὲν δύναται τις νὰ διαμφοσητήσῃ αὐτοῖς ὅτι εἰσῆλθον πολὺ πρότεροι τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ἀγνοῦ ὀρθολογισμοῦ, διότι, παρ' αὐτοῖς, ἢ Ὁδὸς τῶν Φιλοσόφων καστέστη θρησκεία ἐπίσημος, διαζήρηδην ὁμολογούμενη ὑπὸ τῶν ἀνωτάτων ὑπελλήλων τοῦ Κράτους.

Λαὸς, μεταξὺ τοῦ ὁποίου ἐγένετο οὕτωσι ἀξιοσημειώτος διανοητικὴ κίνησις, δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ στάσιμος, κυριαρχούμενος ὑπὸ τοῦ ὑλικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐν Ἰαπωνίᾳ αἱ βιομηχανικαὶ τέχναι εἰσὶ τὰ μᾶλα ἀνεπτυγμένα· κατεργάζονται θαυμασίως τὰ μέταλλα καὶ τὴν ξυλικὴν· ὑφαίνουσι παντὸς εἶδους ἀντικείμενα, καὶ ἡ χειρωνακτικὴ βιομηχανία, ἥτις περιλαμβάνει βραχίονας ἑκατοντάκις μυρίους, οὐδεμίαν ἠθικὴν διαφθορὰν ἐπήνεγκεν εἰς τὸν τόπον, διότι τὸ ἀξίωμα τῆς οἰκογενειακῆς ἐργασίας πανταχοῦ ὑπερίσχυσε.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν γεωργίαν, ἐὰν τιμᾶται ἐν τῇ Σινικῇ αὐτοκρατορίᾳ, ἐστὶν ἔτι μὲγαλως τετελειοποιημένη ἐν Ἰαπωνίᾳ, καὶ ἐν Εὐρώπῃ οὐδὲ ἐν Κράτῳ ὑπάρχει, ἐκτὸς ἴσως τῆς Ὀλλανδίας, ἐνθα εὐρίσκονται γαῖαι κάλλιον καλλιεργούμεναι, κάλλιον περιποιούμεναι καὶ σπειρόμεναι διὰ τρόπου μᾶλλον ἀγγινοστέρου, διὰ μέσου κόπρου παχυτέρας.

Καταλήγοντες, μὴ ἐπιλαθῶμεν μιᾶς τῶν ἀνοητάτων δοξῶν τοῦ Ἰαπωνικοῦ λαοῦ. Τὸ εἰς ἀνώτερον βαθμὸν χαρακτηρίζον τὸν πολιτισμὸν ἐστὶν ἡ ἀμοιβαία καλοκάγαθία, ἢ εὐγένεια, ἢ ἐντελλομένη, ὡς εἶδομεν εἰς μίαν τῶν πέντε ἐντολῶν τῆς Ὁδοῦ τῶν Φιλοσόφων, εὐπροσῆγορία. Ὑπὸ τὴν ἐποψίν λοιπὸν ταύτην, οἱ Ἰαπωνοὶ δὲν ἔχουσιν ἴσους, καὶ ἡμεῖς οἱ Εὐρωπαῖοι, ἡμεῖς οἱ Γάλλοι, δὲν εἴμεθα, φεῦ, ἀπέναντι αὐτῶν, εἰ μὴ ἀγροῖκοι. Ὁ ἀνώτερος θεωρεῖ καθῆκον τὸ μηδέποτε παρορᾶν τοὺς ὑποδεεστέρους· πάντες οἱ πολῖται συναναστρέφονται μετὰ σεβασμοῦ καὶ ὑποχωρήσεως· οἱ τεχνίται καὶ αὐτοὶ οἱ χωρικοὶ δὲν συναντῶνται καὶ δὲν συνομιλοῦσιν εἰ μὴ μετ' ἀκριβοῦς εὐγενείας.

Δὲν μένει λοιπὸν πλέον τοῖς Ἰαπωνοῖς, εἰ μὴ νὰ ἐξέλθωσι τῆς μικρᾶς αὐτῶν ἀπομονώσεως καὶ συσχετισθῶσιν εὐχερῶς μετὰ τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν πρὸς πλείονα τελειοποίησιν τοῦ τοσοῦτον ἤδη προκεχωρηκóτος πολιτισμοῦ των. Ἡμεῖς αὐ-

τοὶ ἔχομεν πολλὰ νὰ ζητήσωμεν πρὸς αὐτῶν εὐξόμεθα λοιπὸν ὅπως ἴδωμεν ἀποκαθισταμένα μεταξὺ ἐκείνων καὶ ἡμῶν σχέσεις ἐπὶ μᾶλλον στενάς· ἀλλὰ μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην, ὅπως ἐπιτύχωμεν μεγάλης μετριοφροσύνης καὶ παντελοῦς ἐγκαταλείψεως τῶν ἡμετέρων περὶ θρησκευτικῆς προπαγάνδας ἰδεῶν· ὑπὲρ τὴν ἐποψίν ταύτην οἱ Ἰαπωνοὶ νομίζουσιν ὅτι οὐδὲν ἔχουσι νὰ περιμείνωσιν ἐκ τῆς Εὐρώπης. Δὲν λέγομεν ἂν ἔχωσι δίκαιον ἢ ἄδικον, ἀλλὰ περιοριζόμεθα νὰ ὑποδείξωμεν ἀντικείμενον μεγίστης σπουδαιότητος.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

Γ. Π.

Ἡ ΑΝΘΟΥΛΑ

(ΔΙΗΓΗΜΑ).

Α.

ΥΠΟΛΑΪΔΟΣ ΦΩΛΕΑ.

Κατὰ θηρινὴν τινα ἐσπέραν τοῦ ἔτους 1641, πολλοὶ ἱππῶται κατήρχοντο ὁμοῦ τὰς δεινροστοιχίας τοῦ Πράδο καὶ διηθύνοντο πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς Ἀλκάλας, συνδιαλεγόμενοι περὶ τινος συμβάντος, ὅπερ ἀπησχόλει λίαν τὴν αὐλὴν Φιλίππου τοῦ Δ' καὶ τὸν λαὸν τῆς Μαδρίτης. Ἡ συνδιάλεξις ἐλάμβανε χώραν διὰ τρόπου λίαν ἐξημμένου καὶ σφοδροῦ· πλὴν, δὲν προέκυτε οὔτε περὶ τῆς στάσεως τῶν Καταλονίων, οὔτε περὶ τῆς ἐπαναστάσεως, ἥτις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Πορτογαλλίας ἀνάβασιν τοῦ δουκὸς Βραγάντης· ἀλλ' ἀπλούστατα ἦν λόγος περὶ ἐνὸς τάγματος τραγωδιστῶν, νεωστὶ ἐλθόντων ἐξ Ἰταλίας καὶ κατὰ τὴν προτερσίαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης λαθόντων τὴν τιμὴν τοῦ νὰ παίξωσιν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Οἱ ἄργοι τῆς πόλεως καὶ τῆς αὐλῆς ὠμίλου μόνον περὶ τῆς *πριμαδόνας*, καὶ ἕκαστος ἀνήγγελλε μετ' εὐχαριστήσεως πρὸς τὸ ἄλλον, ὡς μὲγαλὴν τινὰ εἶδησιν, ὅτι οἱ Ἰταλοὶ εἶχον προσδιορισθῆ νὰ παραστήσωσι δι' ἑξ μῆνας ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Σταυροῦ.

— Μὰ τὸν ἅγιον Ἰάκωβον! ἀνέκραζεν εἰς ἐκ τῶν μᾶλλον ἐνθέρμων ἐγκωμιστῶν τῶν ξένων ἐκείνων τραγωδιστῶν καὶ τῆς ἐξωτικῆς ἐκείνης μουσικῆς, δὲν πιστεύω νὰ ὑπάρχωσιν εἰς τὸν παράδεισον συμφωνίαι λαμπρότεραι! ἤκουσα περισσότερα τῶν ἑκατὸν ἱερῶν δραμάτων, οὐ μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ εἰς ὅλας τὰς μητροπόλεις τῆς Ἰσπανίας, καὶ διατείνομαι ὅτι, μεταξὺ τοῦ σωροῦ τούτου τῶν τραγωδιστῶν, δὲν εὐρίσκειται οὐδὲ εἷς, τοῦ ὁποίου ἢ φωνὴ νὰ

παραβληθῆ πρὸς τὴν φωνὴν τοῦ Μαρίνου, τοῦ *charierτος*.

— Καὶ ἐγώ! εἶπεν ἄλλος μετὰ θερμότητος—δυσχερίζομαι ὅτι δὲν εὐρίσκειται εἰς τὴν Ἰσπανίαν καὶ εἰς ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον φωνὴ, καθὼς τῆς Μαγδαληνῆς· τί ἦχος! τί εὐστροφία! πόσον διασημὴ εἶναι καὶ μαργαρώδη! Ὁμοιάζει βροχὴν ψημάτων χρυσῶν, ἢ ἐν πυροτέχνημα μουσικόν. Οὕτω θὰ ἐψάλλε βεβαίως καὶ ἡ ἁγία Κηκιλία· ὅτε τὴν ἤκουσα ἐγώ, ἐνόμισα ὅτι εὐρίσκωμην εἰς ἔκστασιν, ἢ εἰς τὸν οὐρανόν· ζήτην ἢ Μαγδαληνὴ! ἢ πρώτη τοῦ κόσμου τραγωδίστρια!

— Ζήτην ἢ Μαγδαληνὴ! ἐπανέλαβε τὸ πλῆθος μετ' ἐνθουσιασμοῦ.

Τότε δὲ εἷς, ὅστις μέχρι τοῦδε εἶχεν ἀκροαθῆ σείων τὴν κεφαλὴν, καὶ οὐτινος οὐδεὶς παρετήρησε τὰ σχήματα σιωπηλῆς ἀποδοκιμασίας, ἐστάθη καὶ εἶπεν ἀποτόμως.

— Ἀλλὰ δὲν ψάλλει, οὔτε θὰ ψάλλῃ ποτὲ Ἰσπανικά.

— Πῶς! ποῖος σοὶ τὸ εἶπε, δὸν-Πέτρε; ἔκραξαν ὅλοι μετ' αὐτῆς φωνῆς.

— Αὐτὴ ἡ ἴδια, κύριοι, ἢ ἴδια, αὐτὴν τὴν πρῶταν, ὅτε ὑπήγα νὰ τῇ προσφέρω ἐν πρόσωπον εἰς τὸ μικρὸν μελόδραμα, τοῦ ὁποίου συνέταξα χθὲς τὸ κείμενον, καὶ τὸ ὅσατον θὰ τονίσῃ ἐντὸς ὀλίγου ὁ δὸν Βλάσιος Μέγγο εἰς τὴν μουσικὴν.

— Πῶς! ἠρνήθη ἐν πρόσωπον, τὸ ὅσατον ἔκαμεν ὁ συγγραφεὺς τῶσων ἀριστουργημάτων;

Ἢ! ναί, τὸ ἠρνήθη καὶ μοὶ ἐφανέρωσεν ὅτι δὲν θὰ ψάλλῃ ποτὲ ἢ μόνον λόγους Ἰταλικούς, ἢ ἦχος Ἰταλικούς, καὶ τοῦτο, σημειώσατε, μοὶ τὸ εἶπε μετὸσον ὑπερήφανον καὶ ἀλαζονικὸν τρόπον, ὥστε ἐνόμισα ὅτ' ἦτο μίᾳ βασιλίτσα, ἢ αυτοκρατορίσσα. Τὸ εἶπετε, εἶναι ἢ πρώτη τραγωδίστρια τοῦ κόσμου· ἐν προτέρημα, τὸ ὅσατον δὲν ἔχει ὁμοίον του, εἶνε μίᾳ ὑπερτάτῃ δυνάμει, καὶ τὸ πᾶν πρέπει νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὰς ἀποφάσεις του.

Καὶ εἰπὼν τὰς λέξεις ταύτας, ἃς ἐπρόφερε μετὰ τινος εἰρωνείας, ὁ ἱππότης ἀπεχαίρεται διὰ χειρονομίας τοῦς συντρόφους του, ὡς μὴ ἐπιθυμῶν νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν φιλονεικίαν, ἢν αἱ παρρησίες του ἐμελλον νὰ προξενήσωσι, καὶ ἐγένετο ἀφανὴς εἰς μίαν τῶν δεινροστοιχιῶν, αἰτινες ἐβαῖνον πρὸς τὰ κάτω μέχρι τῆς πύλης Ἀτόχα. Ἡ νύξ τότε εἶχεν ἐπέλθει ἐξ ὀλοκλήρου, καὶ τοσοῦτον σκότος ἦτο ὑπὸ τὰ δένδρα, ὥστε δὲν ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ μακρὰν εἰς ἀπόστασιν δύο βημάτων. Ὁ δὲ ἱππότης εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἠκολούθησε βραδέως τὰς ἐρήμους ὁδοὺς, αἰτινες γεγνησάντων εἰς τὸ μοναστήριον τῆς ἁγ. Ἰσκαβέλλης· καὶ τοὶ ἦ ὦρα ἦν ἱκανῶς προκεχωρημένη, ἢ νύξ σκοτεινὴ καὶ ἢ ῥύμη ἀφοίτητος, ἐβάδιζε χωρὶς νὰ μεριμᾷ μὴ κάμη κακίην τινα συνάντησιν, ὅτε μὲν ὀμιλῶν καθ' ἑαυτὸν, ὅτε δὲ ἰστάμενος μετ' ἐκείνων ἀνοψωμένην ὡς ἵνα ἀπαριθμήσῃ τοὺς ἀστέρους· Ἐκ τοῦ ῥεμβοῦ καὶ ἀπροσέκτου

βαδίσματος, ἐκ τῶν διακοπτομένων μονολόγων, ἐκ τοῦ μετεώρου βλέμματος αὐτοῦ, ὅστις παρῆρει αὐτὸν ἤθελε μαντεύσει βεβαίως ὅτι ἦτον εἰς ἐρώμενος, ἢ εἰς ποιητής. Οὕτω δὲ ἐβάδιζεν ἐπὶ πολὺ, χωρὶς νὰ ἐνοήσῃ ὅτι ἀπεπλανήτο ἐν τῇ ἀφανεστέρᾳ ῥύμη τῆς Μαδρίτης καὶ ὅτι εὐρίσκετο πολὺ μακρὰν τῆς Μεγάλης Πλατείας, ὅπου κατῴκει. Τέλος πάντων, συνελθὼν αἰφνιδίως ἐκ τῶν ὄνειροπολήσεών του καὶ θεωρήσας περὶ αὐτὸν ὡς ἀπορῶν, ἐψιθύρισε:

— Παναγία Παρθένε, σῶσον' νομίζω ὅτι ἔχασα τὸν δρόμον μου.

Κατ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν στιγμήν, ἡ δεκάτη ὥρα ἤκούσθη σημαίνουσα μακρόθεν ὁ δὲ ἰππότης ἔκαμε τότε βήματά τινα δισταζῶν εὐρίσκετο εἰς εἰδός τι σταυροδρομίου, σχηματιζομένου διὰ τῆς συνενώσεως πολλῶν στενωπῶν ῥυπαρῶν καὶ τροχίλων, μεταξύ τῶν ὁποίων δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναγνωρίσῃ ποίαν ὁδὸν διέτρξε ἔμπροσθέν του. Αἱ οἰκίαι ἦσαν ὑψηλαὶ καὶ φωτισμέναι δι' ὀλιγίστων παραθύρων, ὅθεν ἐκρέμαντο τῆδε κἀκεῖσε ῥοδαὶ τινες (τριανταφυλλίαι), ἠνθισμέναι ἐκ διαλειμμάτων ἐφαίνετο εἰς τὰ ἀνώτατα πατώματα ἀμφὶ βολὸς τις λάμπει, ἥτις ἐδήλου ὅτι ἠγρύπνουν εἰσέτι εἰς τὰ θλιβερὰ ἐκεῖνα καταγῶγια, ἐν οἷς διέμενον οἱ δυστυχεῖς καὶ πτωχοὶ κάτοικοι τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἰσπανίας. Αἱ ἀνευ κλειθρῶν θύραι τῶν καταγῶγιων τούτων ἦσαν ὅλαι ἀνοικταὶ, καὶ πᾶς τις ἠδύνατο νὰ εἰσχωρήσῃ ἐλευθέρως εἰς τοὺς σκοτεινοὺς διαδρόμους, δυσώδεις ὡς τὰ γόματα τοῦ ἄδου, καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ὁποίων ἐξετείνετο τραχεῖα κλίμαξ, ἧς αἱ ἀνισοὶ βαθμιδες δὲν εἶχον ἰδεῖ ποσῶς σάρωθρον ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων· τίς ὅμως κλέπτῃς ἤθελε ῥυφικινδυνεύσει εἰς τὰς κακοδμήτους καὶ ἀθλίους ταύτας οἰκίας, ὧν ὅλα τὰ ἐπιπλα οἷδε εἰκοσιν ἤζιζον βεβαίως διότι ἡ ἐνδεῖα τῶν κατοικούντων αὐτὰς τὰς ἐφύλαττε καλλίτερον, ἢ τὰ μᾶλλον στερεὰ κλειθρα. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν ὥραν τῆς νυκτός, ἔλεγε τις ὅτι ἦσαν ἔρημοι· τοσοῦτω βαθεῖα ἦν ἡ σιωπὴ, ἡ ἐν αὐταῖς ἐπικρατούσα· οὐδεμία φωνή, οὐδεμία ἀναπνοὴ ἀνθρωπίνῃ ἠκούετο, ἀλλὰ μόνον κύων τις τυφλοῦ ἐπαίτου ὑλάκει ὑποκῶφως ἐν τινι ὑπογείῳ. Ἀμυδρὸν φῶς ἔλαμπεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους τῆς ὁδοῦ, ἀνῆκον εἰς τινα θρυαλλίδα, τεθειμένην ὡς φάρον εἰς τὴν γωνίαν οἰκίας πρὸ τῆς εἰκόνας τῆς Παρθένου, ἥτις ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ σηκοῦ αὐτῆς ἐφαίνετο ῥίπτουσα οἰκτίριμον βλέμμα ἐπὶ τῶν πτωχῶν διαβατῶν.

Ὁ ἡμέτερος ἰππότης, εὐλαβῆς πρὸς τὴν Παναγίαν ὡς πᾶς καλὸς Καστιλιανὸς, ἀφῆρεσε τὸν πῖλόν του, ἀπήγγειλεν ἐν Θεοτόκῃ Παρθένε, καὶ ἐκαθέσθη ἐπὶ λιθίνου ἐδωλίου ἀπέναντι τοῦ πασοῦ, ἵνα ἀναλάβῃ τὴν ἀναπνοὴν καὶ ἴδῃ ἂν ἐμενέ τι ἐν τῇ καπνοθήκῃ του πρὸς κατασκευὴν σιγάρου.

Κατὰ τὴν περὶ τῆς ὁμιλοῦμεν ἐποχῆν, αἱ νόκτες τῆς Μαδρίτης ἦσαν γόνιμοι εἰς συμβεβηκό-

τα· οἱ ἐρασταὶ καὶ οἱ κλέπται κατείχον τὴν ἄκραν τοῦ λιθοστρώτου ἀπὸ μεσονυκτίου μέχρι τῆς τετάρτης, ἢ πέμπτης μετ' αὐτὸ ὥρας, καὶ πολλάκις ἐκτυπῶντο χωρὶς ἢ δικαιοσύνη νὰ παρεμβαίνειν. Ἀλλ' ἐν τῇ μονήρῃ ταύτῃ συνοικίᾳ δὲν ὑπῆρχον οὔτε μονομαχίαι, οὔτε κῶμοι, ὁ δὲ ἰππότης οὐδὲ τὸ παραμικρὸν συμβάν περιέμενεν· ἐθεώρησε περὶ αὐτὸν ὡς ἵνα βεβαιωθῇ πού εὐρίσκετο εἰς τοὺς ἀγνώστους ἐκείνους τόπους, μετ' ἃ ἐπανεθεσε τὸν μανδύαν ἐπὶ τοῦ ὤμου του καὶ ἤρξατο φιλοσοφικῶς νὰ καπνίζῃ. Ὁ καιόμενος μύκης (θρυαλλίς), οὗ τινος ἡ ἀκτὶς διηυθύνετο ἄπ' εὐθείας πρὸς αὐτὸν, ἐμεγέθυνε τὸ πρόσωπόν του ὡς μίαν εἰκόνα ἐν τῷ μέσῳ σκοτεινοῦ βάθους, καὶ, βεβαίως, ὑπῆρχεν εἰς τὸν καλλωπισμὸν του τι, δι' οὗ ἠδύνατο νὰ ἐλκύσῃ ἀνθρώπους, ἦττον ἐνδεεῖ· ἢ ὅσοι κατῴκουν τὰ περίε τῆς puerta bes Embajadores (Πρεσβευτικῆς πύλης). Ὁ μανδύας τοῦ ἐκλεκτοῦ ἐριούχου μαύρου τῆς Σεγοβίας ἀπεκάλυπτεν ἱμάτιον ἐκ σηρικῆς, εἰς τὸ ἔμπροσθεν τοῦ ὁποίου μέρος ἦτο κεντημένος ὁ ἐρυθρὸς σταυρὸς τοῦ Σαντιάγο· μικρὸν περιλαίμιον, περικεκοσμημένον ἐκ βαπτῶν τῶν Μαλινῶν, ἐπανεπιπτεν ἐπὶ διπλῆς ἀλύσου, ἐκ τῆς θύρας τῆς ὁποίας ἐκρέματο ἐν νομισματοσημῶν τῆς Παναγίας τῆς Γουαδalupe. Ὁ μετ' εὐρέων πτερῶν πέτασος ἐκρυπτεν ἔξ ἡμισείας πρόσωπον ἀγαθὸν, πνευματώδες καὶ χαρῖεν, ὅπερ ἐδείκνυε σχεδὸν ἄνδρα τεσσαρακοταετή. Εἶχε δὲ ἐκ νέου βυθισθῆ εἰς τὰς ὄνειροπολήσεις του, σκεπτόμενος περὶ τῆς Μαγδαληνῆς, ἥτις ἀπεποιήθη νὰ λάβῃ ἐν πρόσωπον εἰς τὸ δράμα τοῦ καὶ τοι δὲ ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ ἦν ἀγαθὸς καὶ ἀφελὴς, διετήρει πάντοτε μνησικακίαν πρὸς κατὰ τῆς αἰδοῦ, καὶ ἐν τῷ νῷ περιέστρεφε διάφορα σχέδια ἐκδικήσεως.

— Ἐ, ἔ, δὲν ἦτο κακὸν νὰ ταπεινώσῃ κανεὶς ὀλίγον τὴν υπερηφάνειαν τῆς βασιλίσσης ταύτης τοῦ θεάτρου — εἶπεν ὁμιλῶν καθ' ἑαυτὸν — θέλω ὥστε πρὶν παρέλθωσι δύο μῆνες νὰ ἔλθῃ νὰ με παρακαλέσῃ γονυκλιτῶς διὰ νὰ κάμω δι' αὐτὴν ἐν πρόσωπον, καὶ θὰ τὴν ἀφήσω νὰ με παρακαλῇ ἕως οὗ χερτάσω. Θέλω νὰ κάμω ἐν δράμα, τὸ ὅποιον θὰ σκώσῃ ἐπὶ ποδὸς ὄλην τὴν Μαδρίτην, θέλω ὥστε, ἐγὼ θὰ παραστήσω τὴν κωμῶδιον μου, ὁ ἰταλικὸς στρατὸς νὰ ψάλλῃ τὸ μέλος του ἔμπροσθεν τῶν κενῶν ἐδωλίων τοῦ θεάτρου τοῦ Σταυροῦ. Ἄ, ἄ, ἡ Μαγδαληνὴ ἀποποιεῖται ἐν πρόσωπον εἰς τὸν Ὀρφέα μου· καλὰ θὰ ἴδωμεν· ἢ αὐτὴ θὰ μετανοήσῃ, ἢ ἐγὼ δὲν θὰ ὀνομάζομαι Καλδερῶν-δελά-Βάρκα.

Κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην, μουσικῆ, ἥτις ἐφαίνετο ἐξερχομένη ἐκ μιᾶς αἰθούσης χαμηλῆς, ἧς ἡ καγκλιωτῆ θυρὶς ἐβλεπε πρὸς τὴν ὁδὸν, συνέτεμε τὸν μονόλογον τοῦ ἰππότη. Ἐπαύει τις σιγανώτατα δι' ἐντατοῦ ὄργανου, οἱ δὲ γλυκεῖς καὶ λιγυροὶ οὔτοι ἦχοι ἐτάραττον μόλις τὴν σιω-

πὴν τῆς νυκτός. Μετὰ τὸ προκίχρυσμα τοῦτο, ἠκούσθη καὶ μία φωνὴ ψάλλουσα.

— Παναγία Παρθένε, ἐψιθύρισε ὁ Καλδερῶν-δελά-Βάρκα ἐνόνων τὰς χεῖρας μετ' ἔκφρασιν ἐκπληξῆως καὶ θαυμασμοῦ ἐκστατικοῦ, τί εἶναι τοῦτο;

Οὐδέποτε εἶχον προσβάλει τὴν ἀκοήν του τοιοῦτοι τόνοι· ἡ φωνὴ αὕτη, ἥτις εἶχε διάστημα μὲν θυμάσιον, καθαρότητα δὲ καὶ ἦχον ἀμίμητον, πρεδίδετο εἰς ἰδιότροπὸν τινα αὐτοσχεδιασμὸν καὶ ἐπάλασε μετὰ τοῦ ὄργανου ἐπαναλαμπάνουσα τὰ χωρία ἐπὶ τοῦ πληκτροφόρου (clavier) διὰ χεῖρος εὐστροφῆς. Ἐπειτα προανέκρουσαν πάλιν, ἡ αὐτὴ φωνὴ δὲ ἔψαλεν ἕνα ὕμνον εἰς τὴν Παρθένον. Διαρκούντος τοῦ ἄργου τούτου μέλους, ὁ Καλδερῶν εἶχε πλησιάσει εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἠκούετο, στριγγίζοντας ἐπὶ τοῦ λιθίνου ἐδωλίου πρὸ τῆς θύρας, ἥτις παντάπασιν ἦτον ἀνοικτὴ· πάραυτα δὲ τὴν ἰδέαν τῆς ἐκδικήσεως κατὰ τῆς Μαγδαληνῆς διὰ τῆς συνθέσεως τῶν ἠρωϊκῶν ἐκείνων κωμῶδιων, εἰς ἃς ὁ λαὸς ἐμελλε νὰ χειροροτήσῃ καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας τῶν ἐξ μηνῶν, ἀντικατέστησεν ἄλλη, ἥτις τῷ προσημεῖδι εἶπε περισσώτερον, διότι εὖρεν ἀντίπαλον διὰ τὴν Ἰταλίδα αἰδοῦν καὶ διέβλεπε τὸ μέσον τοῦ νὰ παραστήσῃ τὸν Ὀρφέα τοῦ ἀνευ τῆς Μαγδαληνῆς. Περιήλθε λοιπὸν ἐπὶ τινὰς στιγμάς τὴν οἰκίαν, μὴ γνωρίζων ἂν ἠδύνατο ν' ἀναγνωρίσῃ αὐτὴν τῇ ἐπαύριον καὶ λίαν ἀμυχανῶν διὰ τὸν δρόμον, δι' οὗ ὤφελε νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ ἐπανελθῇ· ἔπειτα δὲ, λαμβάνων αἰφνιδίως τὴν ἀπόφασίν του, εἰσῆλθε σοβαρῶς εἰς τὸν διάδρομον, καὶ κτυπῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὴν πτέρνην τῶν ἐξ ὑποξάνθου δερμάτος ὑποδηματίων του, εἶπεν ὑψηλῇ τῇ φωνῇ:

— Αἶ, εἶναι κανεὶς ἀπ' ἐδῶ σηκωμένος;

— Τίς εἶ; ἔκραξε φωνὴ τις ἐκ τοῦ βάθους τοῦ διαδρόμου, πλαγίᾳ δὲ τις ἀκτὶς ἐφώτισε τὸν τοῖχον.

— Εἶς καλὸς εὐπατρίδης, ἰππότης τοῦ Σαντιάγο, ἀποπλανηθεὶς εἰς τὸν λαβύρινθον τοῦτον καὶ ζητῶν τὸ νῆμα, δι' οὗ νὰ ὀδηγηθῇ πάλιν εἰς τὸν εὐθὺν δρόμον, ἀπεκρίνατο ὁ Καλδερῶν· ἂν ὑπάρχῃ τις ἐνταῦθα τίμιος καὶ χριστιανὸς, ἄς ἐμφανισθῇ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

Ἐγένετο σιωπὴ ἐπὶ τινὰς στιγμάς, ὅτε θύρα, ἥτις ἐβλεπεν εἰς τὴν ἐσχάτην τοῦ διαδρόμου, ἠνεώχθη, καὶ γυνὴ τις ἠλικιωμένη καὶ πτωχότατα ἐνδεδυμένη ἐφάνη, κρατούσα λύχνον εἰς τὴν χεῖρα.

Ὁ ἰππότης ἀπεκαλύφθη τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπεν εὐγενῶς:

— Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς ἔχῃ ὑπὸ τὴν σκέπην του, ἀγαθὴ μου κυρία. Ἀπεπλανήθην εἰς τὸν δρόμον τοῦτον, τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζω, ἂν καὶ ἦναι εἰκοσὶν ἔτη ἀφ' οὗ κατοικῶ τὴν Μαδρίτην· δὲν ἐγνώριζον ποῖον νὰ ἐρωτήσω καὶ ἐνόμιζα ὅτι κανεὶς δὲν εὐρίσκετο ἐδῶ ἔξυπνος, ὅτε ἤκουσα μίαν

φωνὴν, τῆς ὁποίας οἱ οὐράνιοι τόνοι με ὠδήγησαν· εἰς ἀρά γε ἐτραγωδεῖτε κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον;

Ἡ πτωχὴ γυνὴ ἔκαμε ταπεινὴν τινα ὑπόκλισιν καὶ ἀπεκρίνατο μειδιῶσα πῶς μετὰ τινος εὐχαριστήσεως συνάμα καὶ λύπης:

— Ἐγὼ, ὄχι, κύριε, ἀλλ' ἡ θυγάτηρ μου.

— Ἡ θυγάτηρ σας; εἰς τὴν ψυχὴν μου, ἔχει τὴν ὠραιότεραν φωνὴν ἀφ' ὅσας ποτὲ ἤκουσα. Ἡθελον εὐχαριστηθῆ πολὺ νὰ ἐπανελθῶ διὰ νὰ κρίνω καλλίτερον διὰ τὸ πνεῦμά της· ὅτ' ἐπανελθῶ λοιπὸν αὐρίον, ἂν ἀγαπᾶτε νὰ μοὶ εἴπητε πού εὐρίσκομαι, καὶ τίς εἴθε.

— Κύριε, ἀπεκρίνατο ἐκπεπληγμένη καὶ ἡμιτρέμουσα, εὐρίσκεσθε εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Ὀρατοῦ Ἡλλου (Mira-al-sol), πλησιέστατα τῆς Πρεσβευτικῆς Πύλης. Ἐγὼ δὲ εἶμαι πτωχὴ χήρα, ἥτις δὲν ἔχει τὰ μέσα νὰ κατοικήσῃ εἰς ἄλλην ἀπὸ ταύτην τὴν συνοικίαν, καὶ ὀνομάζομαι Ἄννα Μύλλερ. Θέλετε ἄλλο τι;

— Οὐχί, καλὴ μου κυρία, βλέπω ἤδη τὸν δρόμον μου καὶ σῆς με ἐλευθερώσατε ἀπὸ μεγάλῃ ἀμυχανίαν· εἴθε νὰ σας τὸ ἀποδώσῃ ὁ Θεός, — εἶπεν ἀποχαιρετῶν αὐτὴν ὁ ἰππότης — Ἐς αὐρίον Καὶ ἀπῆλθε.

B.

ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ.

Τῇ πρώτῃ τῆς ἐπιούσης, ὁ Καλδερῶν-δελά-Βάρκα δὲν ἔλαθε πολὺν κόπον ἵνα ἀναγνωρίσῃ τὴν ἄκραν τῆς μακρᾶς ἐκείνης ὁδοῦ τῶν Πρεσβειῶν, ἐν ἣ ἔρχεν ἀποπλανηθῆ τῇ προτεραίᾳ· ἐπανεῦρε λοιπὸν τὴν ὁδὸν τοῦ Ὀρατοῦ Ἡλλου, οὕτω κληθεῖσαν βεβαίως κατ' ἀθλίαν τινα εἰρωνεῖαν, διότι ὁ ἥλιος δὲν ἐφαίνετο σχεδὸν ἐκεῖ ἢ στιγμάς τινὰς κατὰ τὴν μεσημβρίαν, μεταξύ τῶν σαθρῶν στεγῶν τῶν οἰκιῶν, τῶν ὁποίων ἐκάστη ὁροφὴ ὑπερέβαινε κατ' ὀλίγον τὴν κατωτέραν αὐτῆς. Εἰσῆλθεν εἰς τὴν μᾶλλον παλαιὰν καὶ μᾶλλον σκοτεινὴν ἐκ τῶν οἰκιῶν τούτων καὶ ἔκρουσεν εἰς τὴν σκληροκόρφατον θύραν, ἥτις τῇ προτεραίᾳ ἦν ἠνεωγμένη ἐνώπιόν του. Ἡ Ἄννα Μύλλερ παρουσιάσθη ταυτοχρόνως· εἶχε δὲ προφανῶς περιμένει μέχρι τινὸς τὴν ἐπίσκεψιν ἐκείνην, διότι ἦτο ἐνδεδυμένη μετὰ τῆς ἐκ μαύρου σηρικῆς ἐσθῆτός της καὶ τῆς μακρᾶς ἐνδυμασίας τοῦ πένθους. Ἡ φυσιογνωμία αὐτῆς ἦν ἀπλὴ καὶ σοβαρὰ· φαίνεται δὲ ὅτι ὑπῆρξέ ποτε ὠραία, ἀλλ' ἡ ἠλικία καὶ ἴσως αἱ μέριμναι καὶ ἡ ἀθλιότης ἐκοίλησαν τὰς παρειὰς καὶ λίαν ἐβρύτιδωσαν τὸ μέτωπόν της. Εἶχε δὲ τὸ ταπεινὸν καὶ δειλὸν ὕφος ἐκείνων, αἵτινες δὲν ζῶσιν εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ κόσμου.

— Ἀγαπητὴ μοὶ κυρία—εἶπεν ὁ Καλδερῶν-βλέπετε ὅτι ἐμμένω πιστὸς εἰς τὸν λόγον μου· πᾶς εἶπον χθὲς τὸ ἔσπερας ὅτι θὰ ἐπανελθῶ, ἰδοὺ με.

— Καλῶς ὤρισάτε, κύριε—ἀπεκρίνατο ἐκείνη εἰσάγουσα αὐτὸν εἰς τινα αἰθουσαν χαμηλὴν, σκο-

τεινήν και άνευ επίπλων, έν τῷ βάθει τῆς ὁποίας ἠνοίγετο θύρα τις, ἠν ἐκάλυπτε βράχος παραπέτασματος.

Ὁ Καλδερῶν ἐκαθέσθη ἐπὶ παλαιῦν δερματίνου θρονίου, ὅπερ φιλοφρονητικῶς προσέφερεν αὐτῷ ἡ οἰκοδέσποινα, και ἐθεώρησε περὶ αὐτὸν, ἐκπλασόμενος σχεδὸν δι' ὅσα ἔβλεπε και διὰ τὴν ὑπόδαρην, ἢ τῷ ἔκαμεν ἡ γυνὴ αὐτή. Τὰ ἐπιπλα εἰδήλων δεινὴν ἔνδειαν· δύο ἢ τρεῖς διφρασκοὶ (σκαμνάκια) ἦσαν τοποθετημένοι πρὸ μιᾶς τραπέζης χωλῆς, και τὰ σκεύη τῆς τραπέζης, ταθειμένα ἐπὶ σαίνιδος, ἀνιρτημένως εἰς τὸν τοίχον, ἐφαίνοντο δεικνύοντα ὅτι ἐν τῇ πτωχῇ ἐκείνῃ κατοικίᾳ ἔζων μόνον διὰ τοῦ ἄρτου και τοῦ ὕδατος. Πλὴν, ἀπέναντι τοῦ παραθυρίου ὑπῆρχεν ἐν πράγμα, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ στολισῆ και παστάδα Ἰσπανοῦ μεγιστάνος· ἦν δὲ κλειδοκύμβαλον, οὗ τινος οἱ ἐλικοειδεῖς πόδες ἦσαν ἐνηρμοσμένοι ἐν τῶν χαλκῶν κοσμημάτων, ἡ δὲ χορδοτονικὴ τοῦ του πλάξ ἔστιλβεν ἐξ ἀργυροκολλημάτων και κόχλων.

— Ἰδοῦ, ἀναμφιδόλως, ἐν θαυμασίῳ ὄργανον! ἀνέκραξεν ὁ Καλδερῶν μετὰ τινος θαυμασμοῦ και ἐκπλήξεως.

— Εἶναι τὸ ἀριστούργημα τοῦ ταλαιπώρου μου Μύλλερ—εἶπεν ἡ γηραιὰ γυνὴ μετὰ ἔκφρασιν ὑπερφανείας, λύπης και συγκινήσεως—εἰργάσθη εἰς αὐτὸ δέκα ἔτη τῆς ζωῆς του.

— Ὁ σύζυγός σας κατασκευάζε μουσικὰ ὄργανα;

— Μάλιστα, κύριε, και ἦτον ἀκόμη και καλύτερος μουσουργός· ὅλοι ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν λέγουσιν ὅτι εἶχε μέγα πνεῦμα. Πρὸ εἰκοσιν ἐτῶν ἤλθεν ἐδῶ ἀπὸ τὴν πατρίδα του, τὴν Γερμανίαν, διότι τῷ εἶπον ὅτι οἱ ἀριστοτέχναι κηδοκίμου εἰς τὴν Μαδρίτην. Καὶ τῷ ὄντι ἡ ἀρχὴ δὲν ἦτο κακὴ εἰργάσθη δι' ὅλας τὰς ἐκκλησίας, τότε δὲ και μετ' ἐννεμυβῆθη. Ἀλλ' ὁ Μύλλερ εἶχε τινα σχέδια, ἔκαμναν ἐφευρέσεις, και οἱ ὁμότεχοί του τὸν ἐφθόνονσαν διὰ τὰ προτερήματά του. Τῷ προὔξενον πληθὸς θλίψεων και αὐτὸς ἀπεθάρβυνθη· δὲν ἐζήτησε πλέον ἔργον, και ἡ ἐργασία τοῦ ἔλειψε τότε ἐγένεμεν πολὺ δυστυχῆς.

— Πλὴν δὲν εἰργάζετο; εἶπεν ὁ Καλδερῶν, στρέφων τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸ ὄργανον.

— Μάλιστα, εἰργάζετο· παρηγορεῖτο διὰ τὴν δυστυχίαν μας κατασκευάζων τὸ ἀριστούργημα του τοῦτου.

Και τὰς λέξεις ταύτας προφέρουσα, ἡ Ἄννα Μύλλερ ἠγέρθη και ὑπῆγεν ἵνα καθαρῶς τὴν πλάκα τοῦ κύμβαλου ἐκ μαρμάρων τινῶν κομοροῦ, ἅτινα εἶχον θυμῶσει τὴν στιλπνότητά της μετ' ὅ ἐπανελάβε μετὰ τόνου πλήρους μελαγχολίας.

— Ἐδῶ εὐρίσκειται ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς μας εἰς διάστημα δέκα ἐτῶν καθὲν ἀπὸ ταῦτα τὰ στολιδία, ἕκαστον τεμάχιον τοῦ ηλεκτροφόρου τοῦτου μοὶ ἀνακαλεῖ μίαν ἡμερομηνίαν· πολλάκις ἐστερήθημεν τοῦ ἄρτου διὰ νὰ δυνήθῃ ὁ Μύλλερ

νὰ ἀγοράσῃ τὸν ὠραῖον τοῦτον ἐλέφαντα, τὸν ὁποῖον ἐκερμάτιζεν ὁ ἴδιος και τὰ τεμάχια αὐτὰ τῶν κοχλιῶν, τὰ ὁποῖα αὐτὸς ἔξεσε. Πολλάκις πάλιν διήρχετο ὅλην τὴν νύκτα ζητῶν τοὺς συνδυασμούς, οἱ ὁποῖοι ἐπροσπε νὰ δώσωσιν εἰς τὸν ἦγον περισσοτέραν καθαρότητα, ἀκρίβειαν και γλυκύτητα. Ἀλλ' ἡ ὑγεία του δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντιστῆ εἰς τόσων ἐργασίαν και τόσας στέρσεις· ἡ δὲ δύναμις, ἣτις τὸν ὑπεστήριζε, τοῦ ἔλειψεν αἰφνιδίως, ὅτε εἶχεν ἀποτελειώσει τὸ ἀριστούργημα του. Ἐπεσεν εἰς ἀσθένειαν και μετ' ὀλίγον δὲν εἶχε πλέον ἐλπίδα ζωῆς. Τὴν παραμονὴν τοῦ θανάτου του, ἀφοῦ ἐξωμολογήθη, μοὶ εἶπεν «Ἄννα, ὑπῆρξες ἀγαθὴ ἕως τώρα σύζυγος, και ἐλπίζω ὅτι θὰ ἐκπληρώσῃς τὴν τελευταίαν μου ἐπιθυμίαν. Δὲν σοὶ ἀφίνω ἄλλο εἰς τὸν κόσμον ἢ ὁ μόνον τὸ κλειδοκύμβαλον τοῦτου εἶναι ἡ προῖξ τῆς θυγατρὸς μας· μὴ τὸ πωλήσῃς ὀλιγώτερον ἢ τῶν εἰκοσι χιλιάδων βραβίων, διότι ἀξίζει περισσότερα...» Τῷ ὑπήκουσα, κύριε· ἐπεινάσα, ἐκρύψασα, ἡ θυγάτηρ μου ἠσθένησε, και ὅμως, ἐν τῷ μέσῳ τῆς τρομερᾶς αὐτῆς ἀπορίας, ἀπεποιήθη νὰ ἐκποιήσῃ τὸ ἀριστούργημα τοῦ Μύλλερ διὰ δέκα χιλιάδας βραβίων. Πολλοὶ εἶπον ὅτι ἤμην μωρὰ, ἀλλ' ἐγὼ δὲν μετανοῶ δι' ὅ, τι ἐπραξα.

Τελειούσα τοὺς λόγους τοῦτους, ἐπλησίασεν ἐκ νέου εἰς τὸ κύμβαλον και ἐθεώρησεν αὐτὸ μετὰ τινος σεβασμοῦ και ἔρωτος, ὡς ὁ καλλιτέχνης θεωρεῖ τὸ ἔργον τῆς καρδίας και τῆς φαντασίας του, ὡς οἱ εὐλαβεῖς θεωροῦσιν ἅγιόν τι λείψνον. Ὁ Καλδερῶν ἐτῆρει σιωπῆν, διότι ἡ διήγησις τῆς γυναικὸς ταύτης τὸν εἶχε συγκινήσει· ἐθαύμαζε τὴν πίστιν, τὴν καρτερίαν, τὴν ἀφοσίωσιν αὐτῆς, και ἐξεπλήσσετο εὐρίσκων ἐν ἀτόμῳ τοσοῦτω ταπεινῆς καταστάσεως τὸν τρόπον ἐκεῖνον τοῦ δουλεῖν και τὴν συμπεριφορὰν ἐκείνην, ἅτινα εἰδήλων ἀνατροπὴν ἐπιμελημένην.

— Συγγνώμην, κύριε, διότι σὰς εἶπα τόσα διὰ τὰς δυστυχίας μας, ἐπανελάβε ἡ χήρα· ἔπρεπε βεβαίως ἐν πρώτοις νὰ σὰς ἐρωτήσω εἰς ποῖον κίτιον ὀφείλω τὴν τιμὴν τῆς ἐπισκέψεώς σας.

— Χθὲς τὸ ἑσπέρας σὰς εἶπον περὶ τοῦτου ὀλίγα· ἐπεθύμουν νὰ ἀκούσω τὴν φωνὴν τῆς θυγατρὸς σου, ἣτις μακρὴθεν μοὶ ἐφάνη θαυμασίως ὠραία.

Ἡ Ἄννα Μύλλερ ἐσκέφθη ἐπὶ μίαν στιγμὴν· ἔπειτα δὲ εἶπε μετὰ ταπεινῆς ἀξιοπροσεΐας: — Πρὶν, κύριε, σὰς παρουσιάσω εἰς τὴν θυγατέρα μου, ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τίς εἶσθε.

— Ὀνομάζομαι δὸν-Πέτρος-Καλδερῶν-δελά-Βάρκα, ἀπεκρίνατο μειδίῳν.

Εἰς τὸ πασίγνωστον τοῦτο ὄνομα τοῦ ἐνδοξοτέρου δραματικοῦ συγγραφέως τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὄνομα, τὸ ὁποῖον καθ' ἕκαστην ἐτοιχοκολλεῖτο εἰς τὴν θύραν τοῦ θεάτρου και καθ' ὅλας τὰς ὁδοὺς τῆς Μαδρίτης, εἰς τὸ ὄνομα τοῦτου, ἐφ' ὅ

τοσαῦται ἐπεσορεύοντι χειροκροτήσιν, ἡ Ἄννα Μύλλερ ἀνέκραξεν: — Ὁ δὸν-Πέτρος-Καλδερῶν ἐδῶ, εἰς τὴν οἰκίαν μου! Ἐ! εἶναι τιμὴ, τὴν ὁποῖαν ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω, κύριε! Ὁ πτωχὸς σύζυγός μου ἦτον εἰς ἐκ τῶν ἐνθέρμων ἐγκωμιστῶν σας· μετὰ παραλαβὴν νὰ ἴδω τὸν Ἐμπορον τῆς Τολίδης και μίαν περίφημον κωμῶδιαν. Ἰησοῦ! τί πλήθος ἐπέβη! τί θυμηδία! πόσον ἐχειροκροτήσμεν.

Ἀνύψωσέ τότε τὸ παραπέτασμα, ὅπερ ἔκλειε τὸν θάλαμον. Ἐλθέ, κόρη μου, εἶπεν, ἔλθέ νὰ ἴδῃς τὸν δὸν Πέτρον-Καλδερῶν-δελά-Βάρκα.

Νεανίς τις ἐνεφανίσθη παράπτω και ἔστη ὀρθία ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούτης, ἀφοῦ ἔκαμε δειλὴν τινα ὑπόκλισιν.

— Κύριε ἰππότα, ἐπανελάβε ἡ χήρα, θεωροῦσα τὸ τέκνον αὐτῆς μετὰ μειδιάματος χαρᾶς και ἀγάπης, ἰδοῦ ἡ θυγάτηρ μου, ἡ Ἄννη Μύλλερ· ὑπῆρξε μαθήτρια τοῦ πατρὸς της και ἔμαθε τὴν μουσικὴν, οὕτως εἰπεῖν, ἅμα ὡς ἔμαθε και νὰ ὁμιλῇ.

— Οὕτω γίνονται οἱ μεγάλοι ἀριστοτέχναι—εἶπεν ὁ Καλδερῶν ἐνθέρμως. — Ἡ θυγάτηρ σας εἶναι ἤδη μία μεγάλη ἀριστοτεχνήτρια, εἶμαι βέβαιος περὶ τοῦτου, και ἔχω ζωηροτάτην ἐπιθυμίαν νὰ τὴν ἀκούσω.

— Ἐμπρός, Ἄνθοῦλα μου, εἶπεν ἡ μήτηρ ὀδηγοῦσα αὐτὴν εἰς τὸ κύμβαλον.

Ἡ νεανίς ἦτο τεθορομένη και εἰσὼεὶ ἐξηγρημένη ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ ζένου. Ἡ ἀθλία κόρη ἔζη εἰς τοσοῦτω ἀπόλυτον μοναξίαν, ὅστε πολλάκις παρήρχοντο ὀλόκληροι μῆνες χωρὶς νὰ ἀκούῃ ἄλλην φωνὴν ἢ τὴν τῆς μητρὸς της, χωρὶς νὰ βλέπῃ τὸ πρόσωπον ἀνθρώπου εἰς ἄλλο μέρος ἢ εἰς τὴν λειτουργίαν, ἢ ἤρχετο ἵνα ἀκούσῃ ὄρθου βθέος εἰς τὸ μόναστήριον τῆς Ἁγίας Ἰσαβέλλης. Ἐκαθέσθη λοιπὸν τρέμουσα και προανέκρουσε, κατ' ἀρχὰς διὰ χειρὸς ἀμφιβρόχους και ῥίπτουσα περὶ αὐτὴν βλέμματα λαθραία και δειλά. Ὁ Καλδερῶν ἠκροάζετο παρατηρῶν αὐτὴν μετὰ ζωηροῦ αἰσθήματος και περιεργείας.

Ἡ Ἄνθοῦλα δὲν ἦτο ποσῶς ὠραία, ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἦν ἐξ ἐκείνων, ἅτινα δὲν λησμονοῦνται. Τὸ ἀνάστημά της ἦν εὐκχεμπτον και ἰσχνὸν ὡς ἂν νυξήθη πολὺ ταχέως, και εἰς τὰ σχήματα, εἰς τὴν στάσιν της, ἔμενον εἰσέτι τινα ἐκ τῆς ἀσθενεῖς χάριτος τῆς παιδικῆς ἡλικίας· ἀλλ' ἡ φυσιογνωμία της εἰδήλου πλεονεκτήματα ἤδη ἀνεπτυγμένα, ἀγγίχιον ζωηρὰν, πνεῦμά σοβαρὸν, φύσιν εὐαίσθητον και ὑπερήφανον. Ἡ μαύρη κόμη της ἐπιπτεν εἰς βοστρύχους· ἐπὶ τῶν παρειῶν της εἶχεν ὀφθαλμούς· ἐστειμένους διὰ μακρῶν ὀφρῶν, μετώπον βασιλίσση· τὸ δὲ ἀσθενὲς πορφυροῦν τοῦ χρώματος της ἀνεκάλει εἰς πάντας τὴν βθεῖαν ὀχρότητα τοῦ κυνοβρόδου (ἀγριοτριαντάφυλλον) και τὴν τρυφερὰν δροσερότητα ῥόδου, ὅπερ ἐβλάστησεν ἐν σκιᾷ. Ὅτε ὅμως τὰ

χαρακτηριστικά της ἐνεψυχοῦντο, ὅτε ἀνήγειρε τὸ γαλήνιον και βαθὺ βλέμμα της, ὡς τότε ὠραϊότης ἐπεχύνετο ἄφατος ἐπὶ τοῦ προσώπου της.

— Τραγῶδες δὲ, κόρη μου, εἶπεν ἡ Ἄννα Μύλλερ ἐνθαρρύνουσα αὐτὴν τῷ βλέμματι, θέλεις τὴν μουσικὴν σου;

Ἐκείνη ἔστεισε τὴν κεφαλὴν και ἔθεσε τὰς δύο χεῖρας ἐπὶ τοῦ μετώπου ὡς ἵα συνέλθῃ, μετ' ὅ ἤρξατο ψάλλουσα, συνοδεύουσα μόνον τὴν φωνὴν διὰ τινῶν μουσικῶν συμφωνιῶν. Ἡ φωνὴ αὐτῆ, τὸ πρῶτον συγκεκινημένη, ἐπανεῦρε μετ' οὐ πολὺ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς και καθαροὺς αὐτῆς τόνους, τὸ θαυμάσιον αὐτῆς διάστημα και τὴν σπανίαν αὐτῆς ἔκφρασιν. Ὁ Καλδερῶν δὲν ἀνέπνευε πλέον, ἀλλ' ἠκουμβημένος ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνος τοῦ θρονίου του, τοὺς ὀφθαλμούς ἔχων προσηλωμένους ἐπὶ τῆς Ἄνθοῦλας, ἐφαίνετο βεβουθισμένος εἰς βθεῖαν τινα εὐχαρίστησιν, θαυμασμόν τινα μέγαν.

— Εὖγε, τέκνον μου, εἶπε σοβαρῶς ἡ Ἄννα Μύλλερ, ὅτε ἡ Ἄνθοῦλα ἐτελείωσε τὴν τελευταίαν στροφὴν τοῦ λαμπροῦ τοῦτου τεμαχίου.

— Θαυμάσια, ἀνέκραξεν ὁ Καλδερῶν, ἐγειρόμενος και ὑποκλιόμενος ἐνώπιον τῆς νεανίδος, ἢς ἠσπάζθη μετὰ σεβασμοῦ τὴν λευκὴν και τρυφερὰν χεῖρα· ἔπειτα δὲ ἀνέπτυξε φάκελλον τινα, κυλινδροειδῶς συνστραμμένον, ὃν εἶχεν ἐν τῷ θυλακίῳ, και προσέθηκε, θέτων αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ὀκρίβαντος: — Ἦδη, θέλετε πολὺ μετ' εὐχαριστήσῃ ἂν μοι ψάλητε τοῦτο.

Ἦτο ἡ μεγάλη ὠδὴ τῆς Μαγδαληνῆς, ὁ θρίκμος του.

— Εὐχαρίστως, κύριε, ἀπεκρίνατο ἡ Ἄνθοῦλα μειδίῳσα ὀλίγον, διότι ἐδορίσεν ὅτι ἤθελε νὰ κρίνῃ τὴν εὐφύην της ὡς μουσουργοῦ.

Ἀνέγνωσε τὸ τεμάχιον διὰ τοῦ βλέμματός, ἔπειτα δὲ ἔψαλεν αὐτὸ διὰ τῆς αὐτῆς ἐκείνης φωνῆς, ἐλαφρᾶς και λαμπρᾶς, μετὰ τῆς αὐτῆς ὡς και τὰ πρότερον εὐχερείας, παραδιδομένη ἐκουσίως εἰς τὰς ἐμπνεύσεις, αἵτινες τῇ ἤρχοντο ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦτου, οὗτινος ὁ κύριος σκοπὸς μόνος ἦν γραπτός.

Ὅτε ἐτελείωσεν αὐτὴ, ὁ Καλδερῶν ἐστράφη πρὸς τὴν Ἄνναν Μύλλερ και τῇ εἶπεν.

— Ἡ θυγάτηρ σου εἶναι ἡ πρώτη ἀσθεὶς ἀφ' ὅσας εὐρίσκονται εἰς τὴν Ἰσπανίαν, ἴσως δὲ και εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον. Εἰς τὴν ἰκανότητά της ὑπάρχει ἐπιτυχίη, δόξα, ὀλόκληρος παρουσία. Θέλετε νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸ θέατρον;

Ἡ Ἄννα Μύλλερ συνήνωσε τὰς χεῖρας μετὰ βθεῖας συγκινήσεως ὄρθου, ὑπερφανείας και χαρᾶς.

— Δὲν ἀνήκει εἰς ἐμὲ νὰ ἀποκριθῶ, εἶπεν, ἀλλ' ἡ Ἄνθοῦλα ἂς εἴπῃ ὅ, τι ἐπιθυμεῖ.

— Μητέρα μου, ἀπεκρίνατο ἡ νεανίς μετὰ πραότητος, δὲν μετ' ἀνέθρεψεν ὁ πατήρ μου διὰ νὰ γίνω μία μεγάλη κωμῶδος; Δὲν μάς εἶπεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἀποκτήσω φήμην διὰ τῆς εὐφύας μου; Δὲν μοὶ προσέειπε τόσων εὐδαιμονίαν και δό-

ξαν, ὅσπν δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐλπίσω; Γενηθήτω τὸ
 θέλημά του! Ναί, μήτέρ μου, θέλω νὰ ψάλλω εἰς
 τὸ θέατρον. (Ἔπεται συνέχεια.)

ΠΟΙΗΜΑ.

(Συνέχεια τῶν ΘΥΜΑΤΩΝ).

Καὶ ἦνθι τῆς κόρης ὁ πρῶτος αἰὼν,
 Πλησίον τῆς Κίρκης, γλυκὺ μειδιῶν
 Ἐν μέσφ ὄνειρων ἀγνείας,
 Ὡς ἄνθος λευκάνθης ἀγνῆς
 Πλησίον ἀκάνθης στουγνῆς
 Ἐκχέων τερπνάς εὐωδίας.

Ὡ βίδινα χεῖλη! ὦ μελαινα θρίξ,
 (Ἦὼς συνηνώθη ῥοδόχορος καὶ Νύξ.)
 Ὡ βλέμμα σαπφείρου! ὦ κάλλη!
 Ὡ σὺ Χερουβείμ ποθεινόν
 Τοῦ δάσους τὸ λάλον πτηνόν
 Ὡς ψάλλεις οὐδέποτε ψάλλεις.

Ψυχῆς καὶ σαρκὸς ἀρμονία πιστή.
 Ὡς ῥόδον ὠραία, ἀγνότης γνωστή,
 Τὰ βλέμματα εἴλκεν ἦδη.
 Καὶ πᾶς τις ἠύχθη θνητός,
 Πλησίον αὐτῆς ζηλευτός
 Τὸ ὕστατον ἤμαρ νὰ ἴδῃ.

ΧΡ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΑΗΣ.

Αἰνίγματα.

Τῆς Γεωμετρίας εἶμαι σχῆμα, σύνθετος σημεῖον
 ἂν μὲ ἀποκεφαλίσουν,
 καὶ μὲ ἀναγραμματίσουν,
 μὲ μισοῦν διότι φθείρω, κί εἶμαι ἄγριον θηρίον.

Σιωπῇ καὶ ἡρεμίᾳ ὁ κατάσκοπός μου θύλος,
 Ἄμα μ' ἀναγραμματίσσι, θορυβώδης εἶμαι ἔλος.

Κ. ΠΑΗΘΟΝΙΑΗΣ.

Μικρὸς τις ἠγεμονίσκος μέγας προσπαθεῖ νὰ γείνη.
 Ἄν τὸν ἀποκεφαλίσουν
 καὶ τὸν ἀναγραμματίσουν,
 ζαυδὸς τότε, καθὼς βλέπεις, ἀνορθόγραφος θὰ μείνη.

Γλυκὺ εἶμαι εἰς τὴν γεῦσιν, εἰς τὴν ὄσιν εἰμ' ὠραῖον,
 κ' εἰς τὸ μέγεθος μικρὸν.

Ἄν τὸ δευτέρον μου γράμμα μεταβάλῃς, τότε πλέον
 τὰς καρδίας κυριεύω παρευθὺς ἐγὼ τῶν νέων
 μ' ἐν μου βλέμμα ἱερὸν.
 Μ. Μ. ΠΑΠΠΑΣ.

Ἄψυχον καὶ παρ' ἀψύχων ἔμψυχον σὲ συμβουλεύω,
 ὁμιλῶν ἐν ἀφασίᾳ τὴν ψυχὴν σου γοητεύω.
 Ἄν σκοπίμως σὺ τὸν βίον καὶ ἐμφρόνως διανύῃς,
 φίλον πάντοτε πλησίον καὶ ἐν οἴκῳ μὲ δεικνύεις.
 Χωρὶς δὲ νὰ δοκιμάσῃς οὔτε γῆς, οὔτε θαλάσσης
 τὰς πικρὰς δοκιμασίας, δι' ἐμοῦ βλέπεις ἐκτάσεις.
 Ὄρη, βάραθρα, κοιλάδας, πόλεις, ἔθνη καὶ ἡπειρούς,
 καὶ σοφὸς γινώσκεις ἄνδρας, Δημοσθένεις καὶ Ὀμήρους.
 Ποιητὰς καὶ φιλοσόφους, ῥήτορας καὶ πεζογράφους,
 καλλιτέχνας ἐπισήμους, γλύπτας θεῖους καὶ ζωγράφους.
 Καὶ πρὸς οὐρανὸν πλειστάκις δι' ἐμὲ νοῦν ἀνατείνεις,
 καὶ ἐκεῖθεν φῶς λαμβάνεις, καὶ τὸν βίον σου παιθρύνεις.

ΛΘ. ΘΕΟΔΩΡΙΑΗΣ.

ΛΥΣΙΣ

ΤῶΝ ΕΝ Τῷ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝῳ ΦΥΛΛΑΔΙῳ ΑἸΝΙΓΜΑΤῶΝ
 Τοῦ δευτέρου

Ἄν μ' ἐν σύνδεσμος ὑπάρχων
 μὲ τὸν Ἴππον συνδεθῶ,
 Κυνικὸς τις ἐκ Φοινίκης
 τῶν σερῶν θὰ εὐρεθῶ.

Γ. Α. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ.

Τοῦ τρίτου.

Τί πρὸς ἐμὰ αἰ θρίδα κε ς, εἰ δ' α κ ε ς καὶ τὰ ἄλλα
 ἢ ῥά ξ ἂν ἀποκαλυφθῇ ἦ τις σταλάζει γάλα;

ΓΡ. Μ. ΒΑΝΝΙΕΡΗΣ.

Τῶν τριῶν ὁμοῦ.

Θάττον μ' ἐν ἡ Ἴππος τρέχει, μ' εὐφύιαν δὲ Με-
 ἦθελον νὰ εὐρω, φίλοι, ἔνδον καλλιδένδρου κήπου
 Αἰνιγμάτων τριῶν λύσιν' ἀλλ' ὁ νοῦς μου ἠργόπρει
 τ' ἀκαρπα ν' ἀπαριθμῶσθ, καὶ ἡ λύσις δὲν προῦχώρει.
 Ἴπποκάλων δὲ τοὺς πόδας, ῥάβδον ἔλαθον αἰγείρου
 καὶ εἰς ἐκκλησίαν τρέχω, ἦθος ἔχων καλογήρου.
 Ἐν αὐτῇ ἐνὸς ἀγίου ἔμπνευσιν ἐπικαλοῦμαι,
 πλὴν ὁ ἅγιος κωφεύει τότε τί διανοοῦμαι;
 Τὰ συνήθη βάσανά μου: Ἦρχισα λοιπὸν τὴν κλίειν
 καὶ τοῦ θρίδα κε ς, καὶ τοῦ θ ρ ῥ ξ,
 καὶ τοῦ θρίδα ξ, Δ ἄ ξ καὶ ῥ ἄ ξ
 καὶ ἀπάντων τῶν εἰς α ξ.

Ταῦτα δὲ ταξιδετήσας, εὐρον, φίλοι μου, τὴν λύσιν.
 ΛΘ. ΘΕΟΔΩΡΙΑΗΣ.